

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Gross durch Aufopferungen aller Art, sich selbst erhaltend durch Energie und Gemeinsinn, verdient der Militärstand mit Recht den Glänzenden Namen des ehrenvollsten. Der Begriff dieser Ehre bestehe nun oft in der Einbildung oder sei wahr — genug er wirkte, entwickelte grösse Männer, und blieb bei den Jünglingen von gebildetem Gefühl bis auf den heutigen Tag der Schöpfer schöner Handlungen.

Uob. Mil. Enthusiasme.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

TWAALFDE DEEL.

JANUARIJ 1844. — N°. 7.

BREDA,
BROESE & COMP.

1844.

*De onbegrijpende dankbaarheid
dat Tijdschrift te kunnen doorlezen
gedenkt in deze hunne dankbetuiging
Breda, 2 Maart 1844.
Broese & Comp*

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respective geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Nijmegen, met het opschrift: voor den Militaire Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

LICHT EN SCHADUW,

OF

GEMEENZAME MILITAIRE BRIEVEN

OVER

EEN REISTOGTJE NAAR DE PRUISSISCHE RIJNGEWESTEN, IN
DE MAANDEN AUGUSTUS EN SEPTEMBER 1842.

VI.

INHOUD.

Moeijelijkheid in het aanwijzen van wezenlijke verbeteringen; zwarigheden in de toepassing. — Oorspronkelijkheid der Pruisische krijgsmirigtingen; voor- en nadeelen eener te ver gedreene zucht naar oorspronkelijkheid. — Het verzorgings-stelsel der onder-officieren werkt nadeelig. — Groote moeijelijkheid om een goed onder-officierskader te behouden; — hoe en wanneer die maatregel ten goede zou kunnen werken. — Het Nederlandsche onder-officiers-pensioenfonds wordt hoog geremd. — Over het tirallieren; eene schaduw-zijde. — Geen volledig exercitie reglement — Voordeel der percussie-ontsteking. — Tweegeledeeren-vuur. — De nieuwe model-tenuu. — Oordeel over de Duitche infanterie, door eenen Duitcher. — Onze infanterie staat in vele opzichten bij andere niet achter. — Impulsie ter verbetering door den Koning van Pruisen gegeven. — Onze vriend N. wil niet lizten.

«Wetenschap en verbetering zijn te verkrijgen, wanneer men met dat oogmerk zeilt en rijdt; maar bruikbare wetenschap en wezenlijke verbeteringen, dat is eene loterij.» — Menigmaal heb ik aan deze zinsnede uit STERNE's *Sentimenteele reis* (van professor GEEL) gedacht, als ik in mijne aantekeningen schommelde en snuffelde, om voor onze legerinrigtingen eenige nuttige toepassing te vinden, van 't geen ik bij onze Pruisische bureu gezien had. Dikwerf — om niet te zeggen altijd, en geen wonder — was ik het met STERNE en met den geestigen vertaler van 's mans reisjournaal eens, dat men zeilende, rijdende, en voeg er bij — als de heeren het veroorlooven — stoomende, wandelende, etende en drinkende, wetenschap en verbetering kan opdoen en gadeslaan, zoo men slechts ernstig naar beiden zoekt. Maar bruikbare wetenschap, bruikbare verbetering, bruikbare toepassingen aan te wijzen, ziedaar de moeijelijk op te lossen quaestie. Hoe ouder men wordt en hoe meer ondervinding men opzamelt, des te moeijelijker valt het, om eene bepaalde beslissing te nemen, omdat men dan meer let op

de afstamming van het bruikbare, terwijl de filiatie der denkebeelden alsdan maar al te dikwerf afgebroken wordt door interpolerende grootheden, die zich voordoen onder de gedaante van volkskarakters, volksneigingen, enz., enz. Wat ginds wezenlijk bruikbaar en wezenlijk nuttig is, zal hier niet altijd eene even doelmatige toepassing vinden, omdat men zelden de afstamming van dat bruikbare kan overplanten. Het reizen, met het bepaalde doel om naar verbeteringen te zoeken, vooral in hetgeen leger-inrigtingen betreft, geeft zeer gereedelijk aanleiding tot dwalen en valsche gevolgtrekkingen, zoodra men met eenige vooroordeelen behebt is, en vooraf geene studie gemaakt heeft van de filiatie of herkomst zijner eigene leger-inrigtingen. In dat opzigt verdienen onze krijgskzaken eene bijzondere opletende overweging, omdat wij, ten aanzien van al de ons omringende mogendheden, in eenen bijna geheel exceptionelen toestand verkeeren, die gebiedend vordert, dat men zeer naauwkeurig lette op de geaardheid van onzen bodem voor de verdediging, en op de eigenaardigheid van het volk. Als men op die wijze de herkomst van eenige onzer krijgsmirigtingen opspoort, dan stoot men somwijlen op overplantingen van vreemden bodem, die niet harmonisch passen in ons eigenaardig weerstelsel, doch door ancienneteit een soort van burgerregt hebben verkregen. En het zijn zulke re-troacta, die den denkenden beschouwer steeds op zijne hoede moeten doen zijn tegen overijlden raad tot overplanting of toepassing.

De erkenning en toejuiching van het goede dat men bij den vreemdeling ziet, en dat men dáár bewondert, wordt maar al te dikwerf opgenomen als een wensch, om het in zijn eigen huishouden te zien overnemen. Het is wel waar, dat dit meermalen het geval is bij den beschouwer en beschrijver, doch een stellige regel is het niet, en ik voor mij wensch ook niet dat mijne beschouwingen zoodanig worden opgenomen. Het was daarom, dat ik op dat punt een oogenblik bleef verwijlen, omdat het mij meermalen gebleken is, dat men, over hetgeen ik op mijne reis gezien had, of over

hetgeen ik daarover reeds geschreven heb, te spoedig aan dat overplanten denkt, in de vooronderstelling van den steen der wijzen gevonden te hebben. Ik wil gaarne bekennen dat ik mij vroeger, toen eenige vreemde leger-inrigtingen mij, als het ware, slechts van de theoretische zijde bekend waren, vele malen aan dergelijke overijling heb schuldig gemaakt. Mijn reistogtje aan den Rijn en mijne gesprekken met vele kundige mannen, door groote ondervinding verrijkt, die zich ter taak gesteld hadden om langs den wijsgeerigen weg, het goede en nuttige te onderzoeken en te beoordeelen, het contact met zoovele vreemde officieren, uit onderscheidene oorden, hier tezamengebracht, dat alles heeft mij in dit opzigt voorzigtig gemaakt, tot meer nadenken gebracht. Daaruit, echter, vermeende ik te mogen opmaken, dat het reizen, met een goed studieplan ondernomen, het geschiktste middel is, om *stellige* wetenschap op te zamelen, namelijk die wetenschap, die ons leert zijne eigene zaken beter en grondiger te beoordeelen. Heeft men dat doel bereikt, dan zal men het ook spoediger met zich-zelf eens zijn, in hoeverre het goede, bij den vreemden waargenomen, bij zijne eigene inrigtingen zoude kunnen ingelascht worden, zonder de harmonie der geheele huishouding te storen.

Het zou intusschen niet wel doenlijk wezen, om bij al hetgeen wat door ons opgemerkt en door mij medegedeeld is, te blijven stilstaan, ten einde in eenig betoog omtrent de toepassing te treden, of de ondoenlijkheid der geheele of gedeeltelijke overplanting te ontwikkelen: het aantal en de omvang dezer brieven zouden daardoor al te groot worden. Dit *a governo* voor die soort van lezers, die uit mijne vorige brieven hebben gemeend te mogen afleiden, dat in hetgeen ik loofde en prees, ook eene soort van aanbeveling tot overname in opgesloten lag, en ziedaar de reden waarom ik dezen brief met zoodanigen aanhef begon; oorzaken die door den aandachtigen lezer, uit de ontwikkeling van de hier volgende overwegingen, gereedelijk zullen kunnen afgeleid worden.

Hoe meer men de afstamming der Pruisische krijgsinrigtingen opspoort en bestudeert, des te meer oorspronkelijkheid zal men bij dezelve aantreffen, terwijl men tevens overtuigd wordt, als men de inrigtingen van andere legers gadeslaat, dat er veel van de Pruisen ontleend is. Hun in den zevenjarigen oorlog ingeooogste krijgsroem, en het vleijende dat in het navolgen hunner taktiek en krijgsinrigtingen lag opgesloten, heeft hen welligt, doch voorzeker wat al te lang, doen hechten aan die oorspronkelijkheid, toen eene

veranderde krijgsvoering hen voortdurend toeriep, om daaraan eene andere gedaante, een ander leven te geven. Door de school van het ongeluk heengaande, werd hunne ondervinding des te rijker, en de veranderingen die zij daarstelden, des te grooter, des te opvallender. De grondslagen waarop zij de groote wijziging van hun weêrstelsel bouwden, bleven echter oorspronkelijk. Deze verraadde wel eene volhardende zucht naar het oude, maar ook naar het goede dat zij bij zich-zelfen konden vinden, aan hunne eigene middelen konden ontleenen, en dat het beste strooken zou met de vermoedelijke uitbreiding van den Staat. Diezelfde zucht, diezelfde strijd tusschen de vereering van het oude, en het hier en daar vrij sterk geuit verlangen naar het nieuwe, zijn blijven bestaan, ook onder den tegenwoordigen Koning, die, volgens het zeggen van deskundigen, in een kort tijdsbestek zijn leger een nieuw leven geschonken heeft, en thans ook werkzaam is om het uiterlijk van gedaante te doen veranderen. Doch ook bij al die veranderingen bespeurt men steeds niet onduidelijk de onveranderlijke neiging, om iets oorspronkelijk, d. i. Pruisisch voort te brengen; iets, dat in de meest mogelijke overeenstemming staat met de overige staatsinrigtingen, met den aard van het volk, en, voegen wij er bij, vermoedelijk met eene wijziging in de staatkunde van het Pruisische kabinet.

Het kwam mij niet ongepast voor, eene dusdanige handelwijze als een prijzenswaardig voorbeeld af te malen, omdat de neiging naar oorspronkelijkheid, aanbevelenswaardig blijft zoolang zij vooringenomenheid, pedanterie en betweterij uitsluit, op de ondervinding en het gezond verstand steunt. Dat men ook daarin te ver kan gaan, is niet te betwisten, dewijl de ondervinding, bij anderen opgezameld of op den eigen bodem bijeengegaard, langs dien weg onbenut gelaten wordt, en het eigen gewrocht ter verbetering zóólang eene loterij blijft — om met STERNE te spreken — tot eene werkelijke krijgsproef er de deugdelijkheid van heeft gestaafd.

De vele nieuwe zaken welke kortelings bij het Pruisische leger ingevoerd zijn, en die hier en daar nog niet volkomen passen in de verouderde oorspronkelijke vormen, evenmin eenen huisselijken zetel genomen hebben in de overtuiging eener groote massa officieren, heeft dat leger in eene overgangscrisis gebracht, die het oplettend oog van den vreemden beschouwer niet ontsnapt.

Er bestaat alzoo meer dan eene reden, om voorzigtig te zijn in het beoordeelen, hoeverre de daár opgemerkte «bruikbare wetenschap,» bij de toepassing *elders* wezenlijke verbetering kan worden.

Dat het lofwaardig streven naar het goede en bruikbare, 't welk men allerwege bij de Hooge Pruisische regering — en voegen wij er met overtuiging bij — ook bij vele officieren heeft opgemerkt, bij de niet minder blijkbare zucht naar en vasthoudendheid aan oorspronkelijkheid, dikwerf over onzichtbare klippen gestruikeld heeft en nog struikelt, is echter maar al te waar. Meermalen is het mij voorgekomen, dat eenige inrigtingen, waarover ik met anderen vroeger een gunstig denkbeeld had, juist die droevige ondervinding voor Pruisen opgeleverd hadden.

De twee dagen, de 22ste en 23ste Augustus, die ik tot gerekte bezoeken in het kamp te Grimlingshausen besteed had, waren voor mij allerleerrijkst geweest, voornamelijk in den hier bedoelden zin. Ik had namelijk mijne ideën over de Pruisische infanterie nog wat meer willen vestigen, en was zoo van lieverlede, al onderzoekende, op onderscheidene schaduwzijden gevallen, die mij meer en meer versterkten in het gevoelen, dat men maar al te dikwerf het eigene versmaad om het vreemde te huldigen, zonder deszelfs bruikbaarheid grondig te onderzoeken.

Ik had mij namelijk voorgenomen, om nu meer bepaald te onderzoeken, op welke zedelijke en stoffelijke grondslagen de onderhouding van een goed kader onder-officieren berustte, ten einde mijne aantekeningen, betreffende de zedelijke grondslagen waarop de Pruisische legerinrigtingen steunden, verder aan te vullen. Vroeger had ik, met meer anderen, de bekende vaderlijke verzorgings-maatregelen der Pruisische Regering grooten lof toegezwaaid. De wet waarbij de onder-officier voor negen- en twaalfjarige trouwe dienst, regt verkreeg op een burgerlijk ambt, dat hij tot in zijnen ouden dag konde bekleden, beschouwde ik niet alleen als vaderlijk zorgend, maar ook als bijzonder geschikt om een goed onder-officiers-kader te behouden. Dat de schijn dikwerf bedriegt, en de beste inzichten en edelste bedoelingen somwijlen verre van het doel dat men beoogt, afleiden, leerde ik hier, na een volledig onderzoek, uit het getuigenis van meest alle officieren, waarmede ik gesproken had. Ook in dit leger — door vele deskundigen het model van militaire organisatie genoemd — worstelde men met de algemeene legerkwaal, te weten: met de moeijelijkheid om goede onder-officieren te verkrijgen. De onder-officieren worden namelijk grootendeels getrokken uit de zogenaamde capitulanten, of de op langeren tijd dienende soldaten. Het voltallig houden van het aantal capitulanten, is in sommige gewesten reeds zeer moeijelijk. Hij nu, die voor langen diensttermijn capituleert, met het voornemen om onder-offi-

cier te worden, en die daartoe de meeste geschiktheid heeft, doet dit vrij algemeen om na negen of twaalf jaren, het regt op burgerlijke verzorging te krijgen. Niet voor dienst alzo, maar altijd met de burgerlijke toekomst voor de oogen, volbrengt hij zijne onder-officiers-pligten, en als hij op het standpunt komt, dat hij, door ondervinding verrijkt, een uitmuntend veld-onder-officier zou worden, dient hij zijn aanzoek voor civiele verzorging in. Het doel, om door dit middel een goed onder-officiers-kader te verkrijgen, wordt daardoor niet alleen gemist — neen, het middel werkt juist in tegenovergestelden zin. Meer dan zeventien duizend officieren en onder-officieren waren, op het tijdstip mijner onderzoekingen, langs dien weg, d. i. door de burgerlijke verzorging, aan de kaders — let wel — van het leger onttrokken! Een oude stam van onder-officieren, waarop de jongere zoo voordeelig kunnen geënt worden, bestond niet, en over eenen maatregel, dien ik vroeger met meer anderen zoo hoog verheven had, klaagde men hier bitter.

Het hooge bestuur had dit gebrek zeer goed ingezien, doch bevroedde natuurlijk de groote bezwaren, die de intrekking dier vaderlijke wet zoude opleveren; vooral hier, waar men zoo gehecht is aan oorspronkelijkheid en aan de inrigtingen, die in of kort na den bevrijdings-oorlog daargesteld werden. Men heeft, wel is waar, den overgang tot de civiele ambten meer bemoeijelijkt, de termijn van negen dienstjaren met drie vermeerderd; doch de verzorging in het civiele lokt daarom den onder-officier niet te minder uit de gelederen, dewijl de ambten die zij kunnen verkrijgen, veel lucratiever zijn dan de betrekking van onder-officier. Bij de andere wapens, zooals bij de kavallerie en artillerie, heeft die maatregel nog nadeeliger gevolgen, omdat men daar nog meer behoefte aan oudgediende en ervaringrijke onder-officieren heeft, terwijl juist voor dezen de lucratiefste posten bij het postwezen enz., openstaan.

Men gaf toe, dat deze maatregel eenen heilzamen invloed zoude kunnen uitoefenen, als men hem meer exceptionneel maakte, en alleen toepaste op hen die voorbeeldig een 25tal jaren als onder-officier gediend hadden, en wier lichaamskrachten zeer verzwakt waren voor de militaire dienst. Overigens zag men geen beterschap voor die kapitale kwaal — die zich bij eene mobilisatie ten oorlog zeer sterk zoude doen gevoelen, vooral bij de landwehr — dan door de ambten, die men gewoonlijk aan de uitgediende onder-officieren geeft, minder te bezoldigen; of wél door des onder-officiers soldij, na langer dan 12jarige dienst, te verhoogen, en dit met elk drie- of meertal jaren te herhalen. Aan

het laatste gaf men de voorkeur, dewijl men wel inzag, dat bij het verminderen der bezoldiging van de burgerlijke ambtjes, ook deze dienst des Konings zoude lijden. Bovenal gaf men echter de voorkeur — let wel — aan den maatregel die bij ons leger is ingevoerd, namelijk het verzorgings- of pensioenfonds der onder-officieren. Die maatregel was bij vele officieren in al zijne bijzonderheden bekend, en werd op hooge waarde geschat. Hij was zelfs een onderwerp waarop hooggeplaatste personen de aandacht gevestigd hadden, terwijl zij verlangend waren den eersten uitslag te vernemen. Het deed ons genoegen, dat wij een onzer nieuwste inrigtingen hoorden roemen en prijzen als welligt het geschiktste middel om die algemeen gevoelde legerkwaal te bestrijden. — Waarlijk, het reizen, met het doel ondernomen om verbeteringen op te sporen, doet somwijlen de waarheid ontdekken, dat men te huis zaken en inrigtingen heeft, die men wel wat beter had mogen behartigen. Met STERNE zeg ik daarop: « En het heeft mij waarlijk dikwerf zielsverdriet genoeg veroorzaakt, wanneer ik opmerkte, hoe menigen tred, door dik en dun, de *onderzoekende* reiziger heeft moeten doen, om gezigten te zien of ontdekkingen op te sporen, die zij, zoo als SANCHO PANZA tegen DON QUICHOT zeide, « droogvoets te huis hadden kunnen zien. »

Er was een tweede voornaam punt, dat ik bij mijne nasporingen in het infanterie-kamp wilde onderzoeken. Ik had namelijk vroeger vele vertoogen van Pruissische officieren, en vele Pruissische leerboeken en voorschriften over het tirailieren gelezen. Dikwerf had ik de heldere begrippen en de stelselmatige theoretische ontwikkeling over dit gewichtig, hoogstbelangrijk onderwerp der infanterie-taktiek, in die vertogen voorkomende, bewonderd. Zij hadden mij doen vermoeden, dat er geen leger konde bestaan, waar de ideeën over het verstrooide gevecht, tot betere praktische uitvoering konden komen dan bij het Pruissische. Ik was echter nog voorbariger geweest, vooral wanneer ik somwijlen onze keur-bataillons en enkele onzer linie-regimenten, waarlijk met veel tact en met de levendigheid deze vechtwijze eigen, zich daarin had zien oefenen, door dan nog te vooronderstellen, dat zij ten deze bij de Pruisen moesten achterstaan. Dikwerf was dit een punt van wetenschappelijke discussie geweest, zoowel mondeling als schriftelijk, met mijnen hooggeschatten vriend, den kapitein VAN CITTERS, die de nationale eer op dat punt niet betwist wilde hebben. Nu wilde en konde ik mij overtuigen, en waarlijk, ik trok tot onderzoek te velde, bijna zeker dat ik gronden zou opdoen om mijne thesis zegevierend te verde-

digen. De regiments- en brigade-oefeningen, met losse patrounen, die ik bijwoonde, en ook later de groote manoeuvres, door mij nagegaan, deden mij overtuigend zien, dat ik gedwaald, dat ik te voorbarig geoordeeld had. Ik was getroffen te dezen aanzien zoo weinig harmonie aan te treffen tusschen de voortreffelijke leerboeken welke de Pruisen bezitten, en de praktijk die ik hier voor oogen had. In den beginne wilde ik mijne oogen niet gelooven op het zien van die volle tezamengepakte linie tirailleurs, zulke voortreffelijke doelen aan het kartetsvuur aanbiedende. Aan dat gedachteloos vooruit- of achteruitgaan van die tirailleur-hoopen — rotten kon ik ze niet noemen; aan dat ongebruikt laten van zoo menig geschikt terrein-accident of voorwerp ter dekking, aan dat planloos dwalen der enkele tirailleurs, in de bosschen en achter de heggen — aan dat alles zag ik deugdelijk, dat het strategisch tirailleur-element wel in de boeken, misschien ook voor een klein gedeelte bij het officiers-kader, maar niet in de jeugdige Pruissische soldaten zat. Het was voor mij een bewijs te meer van het doorzicht dat de hoogere leiders aan den dag gelegd hebben, door de kracht der Pruissische taktiek meer in de massa's te zoeken.

Het tirailleur-stelsel, in deszelfs oorspronkelijken, natuurlijke en ruwen vorm, is trouwens eene overplanting van vreemden bodem, welks afstamming bij de Franschen, en met name bij de ongedisciplineerde benden der republikeinische legers moet gezocht worden. Dat het als zoodanig niet dan zeer laat bij de gedisciplineerde en bij de zamengebondene, aan taktische vormen gewone Duitsche armeeën, ingang kon verkrijgen, was zeer natuurlijk. Aan de Duitschers komt echter de eer toe der meer stelselmatige regeling van het verspreide gevecht, waaraan de fransche keizer, reeds bij zijnen eersten veldtogt in Italie, en in zijne volgende oorlogen de eerste meesterhand gelegd had.

Bij het opmerken van deze leemte, maakte ik voor mijzelf de aanmerking, dat de krijgvoering, in het algemeen genomen, zeer na verwantschap is met den aard en het karakter der volken, en dat het moeilijk is, om vreemde vormen over te planten in legers, welker zamenstelling en aanvulling op eene algemeene wet van dienstplichtigheid berust; welke legers dan ook geenszins een afgezonderd soldaten-, maar het eigenlijke volkskarakter vertegenwoordigen.

Dat de zucht om naar het goede, naar bruikbare wetenschap en wezenlijke verbetering te streven, het Pruissische militaire wezen, als aangeboren is, en zich veelzijdig vertoont, ook dit wordt weder duidelijk in die vele doorkneede voor-

schriften over het tiraileren. Aan den anderen kant vermeende ik uit het opgemerkte de les te mogen alleiden, dat men bij eenen korten, algemeen verplichten diensttijd, de jeugdige dienstplichtigen wél de soldatenvormen *telle quelle*, kon doen aannemen, maar dat het moeilijk, zoo niet onmogelijk is, om de soldaten-grondstoffen, het strategisch element te doen ontkiemen bij hen die elken verplichten dienst-dag aftellen, van de twee of drie dienstjaren, die hen onder de wapens houdt.

Ik was op verre na de eenige niet die deze aanmerking maakte. Vele vreemde officieren deelden dit gevoelen, en de zaakkundige critiek des Konings van Pruisen keurde zelfs, op het einde der manoeuvres, in algemeene bewoordingen, de gebrekkige uitvoering van het verspreide gevecht af.

Mijn voorbarig oordeel, dat onze infanterie in instructie en geoefendheid zoude moeten achterstaan bij die van vreemde legers, werd alzoo met overtuiging ingetrokken, en aangezien ik hier met geene nationale vooringenomenheid aan het onderzoeken was gegaan, zal ook de getuigenis die ik moet afleggen te meer ingang vinden, namelijk, dat ik veel meer levendigheid, veel meer eigenlijk begrip en eigenaardiger uitvoering van het verspreide gevecht bij ons ontwaard heb, dan ik gezien had bij hen van wie ik op dat punt gehoopt had veel te leeren. Van dit minder gunstig oordeel moet ik echter de Pruisische jager-scherpschutter-afdeeling uitzonderen, die ik meermalen zeer eigenaardig heb zien gebruiken en met veel jager-tact zien werken; doch deze uitmuntende troep was niet zeer sterk, en bestond uit een uitgelezen troep, uit zonen van houtvesters, boschwachters, enz., die, als het ware, tot het jagervak waren opgeleid, en alzoo in den kring hunner speciale opvoeding bleven.

Meermalen had ik aanzoek gedaan naar een Pruisisch infanterie-reglement, doch het was mij niet mogen gelukken een volledig reglement te bekomen. Vele officieren verzekerden mij, dat het oude reglement zoo zeer door inlassching van nieuwe bepalingen, veranderingen en bijlagen, gewijzigd was, dat het den vreemdeling niet mogelijk zoude zijn er den weg in te vinden. Men zag echter binnen kort de nieuwe redactie van het reglement te gemoet, hetwelk dan ook eenige dagen geleden het licht heeft gezien.

Bij de regiments- en brigade-oefeningen die wij bijwoonden, zagen wij duidelijk de groote voordeelen der percussie-, boven de steenslot-ontsteking, zijnde het reserve-regiment nog van laatstgenoemde ontstekingswijze voorzien. Het verschil in de levendigheid en in het onderhouden van het tweegeledeeren-vuur, was zeer merkbaar ten voordeele

der eerste ontsteking. Verwonderd was ik, het tweegeledeeren-vuur nog bij den carré-vorm te zien aanwenden, welk vuur ik vermeende reeds voor eenigen tijd uit het Pruisische reglement geschrapt te zijn. Men zeide ons echter, dat men de verbanning van dit vuur ieder oogenblik te gemoet zag.

Bij het terugtrekken van de bataillons-massa's, wanneer zij door kavallerie vervolgd worden, zag ik eenige tirailleur-rotten, afwisselend uit de achterste divisie staan blijven, front naar den vijand maken en vuren, en dan weder terugtrekken naar hunnen troep, en de geweren laden. Dit was reglementair, en diende — zoo men zeide — om enkele stoute ruiters, die het wagen mogten den staart der kolonne te bestoken, in bedwang te houden.

Met belangstelling sloegen wij het bataillon van het 15de regiment gade, dat als proef met de nieuwe uniform en uitrusting gekleed was. De helmen en wapenrokken (Litewska's) voldeden zeer goed in het ensemble, doch in het oogvallend klein kwamen ons de manschappen voor. De oorzaak lag in het hoofddekseel, dat, lager dan den chacot, daarenboven nog dieper op het hoofd zakte dan deze. De soldaat werd daardoor te veel geëcraseerd, zijn voorhoofd en de oogen werden te veel door den grooten klep bedekt, dan dat het hem voordeelig of bevallig kleepte. Intusschen bleken de voordeelen dezer coiffure duidelijk, wanneer de manschappen in het verspreide gevecht en in den looppas, van hunne wapens moesten gebruik maken. Geen hand werd hier tot hulp en ondersteuning van het hoofddekseel gevorderd, iets dat algemeen noodig was bij de andere bataillons. De dragt der patroontasch en sabel aan den gordelriem, scheen ook een groot voordeel op te leveren bij de snellere gangen, vooral bij het tiraileren.

Bij eene rust, voegden wij ons in de geledeeren van gezegd bataillon, om de kleeding en uitrusting van meer nabij te zien en met eenige manschappen te spreken over hunne bevinding.

De helmen waren alle van een en hetzelfde model, vroeger reeds door mij beschreven. Nu hoorde ik echter, dat er waren die uit verlakt vilt, in plaats van uit verlakt leder waren zamengesteld. Het daartoe gebezigde vilt was van oude chacots afkomstig. Voor de confectie van eenen helm had men twee chacots noodig; zoodat bij de aanneming dezer coiffure, de bestaande chacots voor de helft bruikbaar zouden zijn, even als het beslag der laatsten ook zoude benut worden. De kokarde of het nationale veldteeken, was links onder de rozet der keelbanden aangebragt (zie fig. 4). De beslagstukken waren met schroeven, en inwendig met moeren bevestigd. Van binnen waren de helmen met lederen voe-

ring bedekt. De manschappen, waarmede wij ons onderhiel- den, spraken met veel lof over de gemakkelijke dragt.

Al de manschappen en officieren van het bataillon, waren, in plaats van met den gewonen uniformrok, met wapenrokken of korte jassen gekleed, met eene rij gladde knopen, op de borst toegemaakt. De lengte dezer jassen was zoodanig, dat de uiteinden iets onder de vingertoppen van den gestrekten arm uitstaken. Overigens waren zij uit blaauw laken gesneden, met eenen staanden, niet zeer hoogen, rooden kraag. Een gedeelte der manschappen droeg opene, andere geslotene kragen; men gaf aan de eerste de voorkeur. De mouw-opslagen waren mede van rood laken, voorzien met drie knopen en patten. De schouderlappen waren, even als op den rok, van de kleur der leger-afdeeling, met het nummer van het regiment. De schoot van den wapenrok was van achteren tot aan de taille open en met twee zakken voorzien. Enkele manschappen hadden den schoot van achteren dicht, als wanneer de eene zak op de linker zijde was aangebragt; doch dit model had geen bijval gevonden.

De pantalons waren bijna als die van het vorig model, zonder band, en van voren met eene toegeknoopte sleuf, door breedten overslag gedekt.

In plaats van schoenen, waren reeds bij alle regimenten halve rijglaarzen ingevoerd, die op de binnenzijde worden toegeregen. Vele infanterie-officieren bejammerden het, dat de slobkousen vervallen waren; eene dragt — zooals zij zeiden — die de voetganger van professie bij voorkeur kiest.

Wij bemerkten hier drie verschillende modellen van ledergoed, die in proef waren. Daarmede waren de drie verschillende gelederen uitgerust:

Het eerste droeg de vrij zonderlinge benaming: « *modificirte Prins von Pruisen (Gepäck)* ». Deze benaming duidt slechts aan, dat de Kroonprins van Pruisen, die bijzonder gehecht moet wezen aan oorspronkelijke vormen, en aan de getuigen van den Pruisischen wapenroem der jaren 1813—1815, dit model had voorgesteld. Wel beschouwd, verschilde dit ledergoed niet zeer van het oude model, en week daarvan alleen af door de smallere draagriemen, en eenen verschuifbaren borstriem. Het kwam ons voor, dat men niet zeer met het *modificirten Prins-Gepäck* wegliep.

Het tweede model werd het *gewijzigde « Virchowsche Gepäck »* genoemd en bestond uit:

1°. Een breedten lederen gordel, die om het lijf, boven de heupen, en voor op den buik met een slot wordt bevestigd. De gordel rust op twee stevige koperen haken, aan den wapenrok, de een op den rug, de ander op de linker zijde vastge-

maakt. Op de linker zijde hangt de sabel, in een lederen huis.

2°. Een patroontasch, rustende op den buik, hangende aan twee draagriemen, van boven ineenlopende als de ronde wrong van eenen staatriem, die om den hals op de schouders komt, en van achter gevangen wordt door twee koperen haken, welke aan het bovineinde van den ransel bevestigd zijn. Daardoor heeft men eenig evenwigt gezocht te brengen tusschen de dragt van den ransel en de patroontasch, alsmede om den hals van den man niet te belasten.

3°. Een ransel, die ons zeer groot voorkwam, van achteren naar den vorm van den rug gesneden; twee draagriemen die door twee groote passanten gaan, welke zich aan de rugzijde van den ransel bevinden. Aan de uiteinden dezer draagriemen zijn ringen bevestigd, bestemd om het eene uiteinde vast te hechten in de haken die men aan de andereinden van den ransel zijn aangebragt; de andere einden over den schouder gaande, worden met de ringen gehecht aan haken die zich voor aan den gordel bevinden. Door eene bijzondere schuif kon men den ransel in verbinding brengen met den gordel, waardoor de eerste eenigen steun bekomt en de geheele last gelijkelijk over de schouderen, de heupen en het kruis verdeeld wordt.

Het geheel was goed theoretisch uitgedacht, doch het beviel ons niet, en, zoo het scheen, den man evenmin. De patroontasschen, die, even als de ransel zelf, veel te groot waren, hinderden in het loopen, door de beweegbaarheid aan de halsdraagriemen.

Het derde model, dat waarschijnlijk aangenomen zou worden (en werkelijk thans, met eenige kleine veranderingen, aangenomen schijnt,) werd het: *immediat Commissions-Gepäck* genaamd. Het bestond uit:

1°. Een gordel om het lijf, met slot; daaraan een verschuifbaar sabelhuis, waarin de sabel aan de linker zijde hangt, maar door de schuif meer voor- of achterwaarts kan gebragt worden.

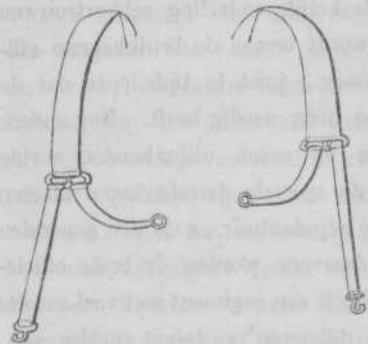
2°. Een patroontasch van achteren naar de buik- of heupzijde eenigzins uitgehoud. Deze tasch wordt door twee schuiven aan den gordel bevestigd en zoo voor den buik gedragen, doch kan, door middel der schuiven, ook regts of geheel naar achteren geschoven worden. Om nu het gewigt dezer tasch en de patronen niet geheel op den gordel te doen dragen, zoo heeft men daaraan twee schuifpassanten aangebragt, die regts en links van de patroontasch komen, en elk aan het bovineinde van een ring voorzien zijn. De onderstaande figuur 1 zal de inrigting voldoende aanwijzen. De draag-

Fig. 1.

haak bevestigd, welke zich aan den onderkant van den ransel bevindt. Het andere kortere riemeinde komt, met een haak, in een van de beide ringen der bovenbedoelde schuifpassanten (zie fig. 2). Daardoor wordt de gordel, en alzoo

Fig. 2.

ook de patroontasch, door twee riemen van de schouderkneep af, aan de draagriemen van den ransel gehangen, en brengt dus den last des ransels, der patroontasch en sabel, eenigzins in evenwigt op een algemeen steunpunt, dat zich op de schouders

bevindt. De gordel rustte overigens nog, even als bij het Virchowsche model, op haken, aan de litewska bevestigd. Bij deze nieuwe kleeding en uitrusting was de kapotjas of mantel behouden, die, lang gerold, en *bandolière* over den linker schouder gedragen wordt. De nevenstaande figuren

Fig. 3.

3 en 4, stellen, *telle quelle*, den nieuwen model-infanterist en den helm, van voren te zien, voor. Bij vergissing is op de schets (fig. 4), de helmversiering, namelijk de adelaar, vergeten. Welligt heeft de graveur hier een voorstel tot bezuiniging op het oog gehad!

Mijn vriend en collega VAN MULKEN, was, *ex officio*, bezig, met alles ten nauwkeurigste te onderzoeken, op te tekenen en te schetsen; terwijl officieren, onder-officieren en manschappen zich om het zeerst beijverden, om alles te laten zien. Wij hadden het ook gewaagd ons te *pickelhauben*; de dragt was gemakkelijk, doch het was alsof wij van de zon en het hemelgewelf afscheid genomen hadden. Van de aan-

teekeningen, later door V. M. te Nuys genomen, ontleende ik de schetsen en het gewigt van de uitrustingsvoorwerpen van het *immediat Commissions-Gepäck*, te weten: De ransel met oorlogsbepakking, woog, met riemen en het daarop bevestigde kookketeltje, 14 R , 9 $\frac{1}{2}$ lood. De zoogenaamde vredesbepakking, daarentegen slechts 10 R , 10 lood. De gordel met patroontasch, met 60 scherpe patronen, woog 6 R , 31 $\frac{1}{2}$ lood, alles Pruisisch gewigt.

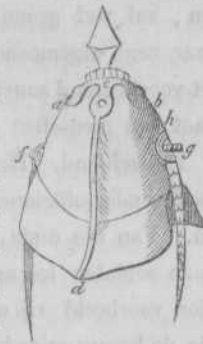
Tot de oorlogsbepakking van den ransel wordt gerekend: 1 hemd, 1 linnenbroek, 1 paar voetlappen, 1 paar handschoenen, 1 paar oorlappen, 1 paar laarzen, 1 R rijst in een linnen zakje, 4 lood zout in een wollen zakje, 4 R brood, 1 naaizakje, windsels en pluksel, 1 schoensmeerdoos, 1 verlakfles, kleer- en schoenborstel, zeep en scheergereedschap, 1 knoopenschaar, 1 linnen zakje voor den kookketel, 2 laarzenzoolen, pikdraad en schoenspijkers, 1 afrekenings- en 1 gezangboek.

In hoeverre dat alles zal bevallen en doelmatig zal bevonden worden, moet nog beslist worden. Vele dezer zaken, van oorspronkelijke vinding, en gelijksoortig met de beschrevene, (de *Pickelhaube* uitgenomen) zijn bij ons te 's Hage beproefd. Wij waren hier te kort om er een goed oordeel over te vellen, en rangschik ze dus onder de loterij, waarvan STERNE spreekt.

Mijn tweedaagsch bezoek in het kamp had mijne notitiën tamelijk vermeerderd, en zouden mij in staat stellen nog al eenige algemeene opmerkingen over de Pruisische infanterie mede te deelen. Vele echter vond ik reeds aange teekend in eene *brochure*, welke juist te dier tijd in het licht was verschenen, en veel indruk gemaakt had. Men hield het voor zeer oordeelkundig, en als vele behartigingswaardige waarheden te bevatten. Vrij algemeen schreef men het toe aan de pen van den generaal-majoor C. VON DECKER, en als zoodanig hield men het voor 't beste dat hij geschreven heeft. Anderen vermeenden, dat dit geschrift uit een meer denkend, minder oppervlakkig brein (Duitsch oordeel) ontsproten was. Hoe dit zij, ik had deze brochure, getiteld: «*Sechszwanzig Friedensjahre*,» (Leipzig, bei F. H. BROCKHAUS), met de grootste belangstelling gelezen en herlezen, en neem, om doel en strekking, het oordeel des schrijvers over de (zoo hij zegt de Duitsche) infanterie, vrij gevolgd, hier over.

«De infanterie. a) Om de infanterie, bij eenen uit-

Fig. 4.

brekenden oorlog, van vredesvoet op voet van oorlog te brengen, zal wel geene zwaarigheid opleveren in zulke staten, waar eene algemeene dienstplichtigheid is ingevoerd, en waarin het voortdurend aanvullings-stelsel behoorlijk is georganiseerd; want aan menschen ontbreekt het wel nimmer, vooral niet in Duitschland. Het gebrek aan officieren en vooral aan goede onder-officieren, zal zich echter te sterker doen gevoelen. Van die oude, gediende onder-officieren, welke voor de jonge soldaten leeraars, leiders en voorgangers waren, aan wier voorbeeld zij moed en volharding ontleenden en bij wie de kompanieschefs wezenlijken steun vonden, vindt men bij weinige Duitse legers nauwelijks een spoor meer. Het is wèl waar, dat men in onze dagen veel doet voor de opkweeking van den onder-officier, ten einde hem langs dien weg tot het nemen van langere diensttermijnen aan te moedigen, terwijl men hem daarenboven belangrijke waarborgen voor latere verzorging heeft toegekend; doch even waar is het, dat al deze voortreffelijke maatregelen niet in staat zijn geweest, om het kwaad met wortel en tak uit te roeijen. Het is hier de plaats niet om te onderzoeken wat toch wel de oorzaken zijn, waarom er allerwege zulk een groot gebrek aan goede onder-officieren bestaat. Dat dit eene daadzak is, is maar al te bekend, en heeft zich voornamelijk dáár doen gevoelen, waar men in den laatsten tijd genoodzaakt geweest is, om infanterie op voet van oorlog te brengen. Het blijft dan ook altijd eene onopgeloste prijsvraag, wat er, bij de wet op algemeene militaire dienstplichtigheid en bij eenen korten dienstdaag, te doen zij, om een genoegzaam getal goede bruikbare sujetten te overreden, bij het staande leger als onder-officier, langer dan den bepaalden wettelijken dienstdaag, te behouden. Hoe nadeelig het gebrek aan goede onder-officieren werkt op de opkweeking der soldaten en op de krijgstucht zelf, behoeft wel geen gerekt betoog. In het gebrek aan officieren is veel gemakkelijker te voorzien, want er worden immer jonge lieden genoeg gevonden, welke aan dien stand de voorkeur boven vele andere betrekkingen geven. In eenige staten is men zelfs genoodzaakt geweest (*zoals in Pruissen*), om den grooten toeloop dezer jonge lieden te stremmen, door de examina's van toelating te verzwaren. Het onderhouden in tijd van vrede van een groot getal officieren, levert echter een groot bezwaar voor de schatkist der staten op. Daarvoor is men dikwerf genoodzaakt eene berekening te maken, hoeveel soldaten men minder in de gelederen moet houden, ten einde de vereischte gelden te sparen, om de noodige officieren te kunnen onderhouden, of er eenige boven het

gevorderde getal, bij wijze van voorzorg in de gelederen te brengen. De staten, welke landwehr of andere volkswapeningen hebben, lijden daarenboven aan de onvermijdelijke kwaal, om die volkswapeningen bij eenen uitbrekenden oorlog van goede officieren te voorzien, dewijl men ze dan aan het staande leger moet ontleenen. Biedt nu ook al de landwehr stoffe op om de subalterne officiersrangen te kunnen bezetten of aanvullen, het gebrek aan goede geofende kompanies-kommandanten blijft evenwel bestaan. Er blijft dan wel niet anders over, dan in dat gebrek te voorzien door het staande leger, waaruit nog grootere bezwaren voortspruiten. Buiten en behalve dat de landwehr-kompaniën door dezen maatregel aanvoerders bekomen, die zij niet kennen, dat het noodzakelijk onderling zelfvertrouwen eerst later kan ontstaan, wordt tevens de bruikbaarste officieren aan de linie ontnomen, juist in tijdstippen dat de staande armee zelve ze zoo hoog noodig heeft. Nog andere verliezen staan de laatsten bij eenen uitbrekenden oorlog te wachten, dewijl zij al de speciale detacheringen moeten leveren, bepaaldelijk naar de adjudantuur, naar den generalen staf, enz., enz., en ook daarvoor worden de beste officieren gekozen. Nauwelijks heeft een regiment met veel moeite en zorgen eenige bruikbare officieren van talent opgekweekt, of het kan met zekerheid stellen dat het ze niet lang zal bezitten. Kan men het nu den jongen officieren ten kwade duiden, dat zij alles aanwenden, om eene zoogenaamde *carrière* te maken, die de dienst bij de linie hen niet aanbiedt? En als die emulatie zelve niet bestond, zou ook dan nog dat kwaad daarom minder invloed op de regimenten uitoefenen. Het zal derhalve wel voor elke militaire organisatie een raadsel blijven, om deze verschillende belangen doelmatig en zonder nadeel voor de afzonderlijke deelen te vereenigen.»

« Wat aangaat de uitrusting der infanterie voor den oorlog, men zal moeten toestemmen, dat daarover in de laatste tien jaren veel gesproken, en menige gegronde klacht daarover opgegaan is, zonder dat dit vraagstuk volledig en voldingend is beslist. Bijna overal schijnt men het eens te zijn, dat de geheele kleeding en uitrusting, niet doelmatig voor den oorlog ingerigt is. De eerste zeer nadrukkelijke ondervinding opzigtelijk dit onderwerp, hebben de Russen in hunnen laatsten veldtocht tegen de Turken gemaakt; de ijzeren, onbedwingbare noodzakelijkheid heeft ze wijzer gemaakt, en hebben zij dan ook de hand aan het werk geslagen, om de stijve parade-uitrusting tegen eene doelmatigere te verwisselen. Ook in de Duitse legers

heeft men dergelijke ondervinding opgezameld en dergelijke proeven genomen. Eenparig erkent men, dat de infanterist in het algemeen te zwaar belast is; hij draagt meer dan 80 lb , en dat kan geen soldaat volhouden, vooral niet die bloedjonge soldaten, welke men thans bijna overal de groote massa ziet uitmaken. Over het algemeen is het ledergoed te breed; iets dat wel is waar goed staat, doch den soldaat op den langen duur te lastig is. De invloed van zes-en-twintig vredesjaren, heeft daarop zeer merkbaar gewerkt. Het ledergoed was in 1815 smal en doelmatig, doch van lieverlede begon een regiment het ledergoed iets te verbreedden, 't welk met welgevallen werd opgemerkt. Het sprak wel van zelf, dat er spoedig navolgers kwamen. De ondervindingrijke officieren schudde den daarover het hoofd, doch men stoorde zich daaraan niet veel: NAPOLEON had men te St. Helena vast, en de breedte van het ledergoed nam zeer zichtbaar toe, zoodat de tegenwoordige soldaten, om zoo te zeggen, in lederen pantzers gestoken zijn. Ook het zwarte riemtuig heeft zijne nadeelen. Met het eenvoudige zwart is men niet te vreden, het moet spiegelglad verlakt wezen, 't geen den armen soldaat een paar Kreutzer te meer uit den zak klopt. Moet nu een zoo verlakt bataillon, in tirailleurs, door een dennenbosch kruipen, dan is het niet te herkennen meer. Er bestaat voor den veldsoldaat geen beter ledergoed dan het gewone kamuis- of wit leder, doch het kunstmatige aanstrijken met perkament-witsel — hoe menigvuldig de ezelschuiden ook zijn — deugt niets; het eenvoudig pijpen-witsel is voldoende, houdt het leder lenig en is goedkoop. Tegen de wijze waarop vroeger de ransel gedragen werd, zijn ook gegrondde klagten opgegaan; vroeger waren er twee man noodig, om den derden behulpzaam te zijn in het omhangen van zijnen ransel. Daarom is het gelukkig dat de ransels, in navolging der Nassausche draagwijze, bijna overal met ringen en haken voorzien zijn. Behalve door deze verbetering, kan het kleine Nassausche korps, door deszelfs doelmatige inrigtingen, menige groote armee tot voorbeeld strekken, wanneer men slechts het gele ledergoed daarvan uitzondert, welke kleur dan ook geenszins om hare grootere doelmatigheid, maar meer om eene geschiedkundige oorzaak schijnt aangenomen.»

«De meeste Deutsche armeeën hebben de drukkende borstriemen der ransels doen vervallen. Pruisen heeft in 1835 een reuzenstap gedaan op den weg eener doelmatigere kleding voor de infanterie, toen het de naauwsluitende, tegen wijde lakensche en de linnen slobkousen-pantalons

eveneens tegen wijde linnen pantalons verwisselde, en tevens de broekstropen wegwierp, of voor 't minst tot het paradegebruik beperkte. De mantel (wijde kapot) is in alle armeeën tot een uniformstuk verheven. Bij parades wordt hij tot een cylinder van 16 duimen lengte (Rijnl.) en $6\frac{1}{2}$ duim middellijn gerold, en op den ransel bevestigd. Dit is eene ongelukkige uitvinding. De scherpe koperen knopen worden zoodoende met geweld in het laken gedrukt, en als de man zijnen mantel aandoet, ziet men even zoo vele gaten als knopen (?). Het is onbegrijpelijk, hoe de overigens zoo practische Oostenrijkers nog aan deze pakkingswijze blijven hechten; doch zij hebben ook geene metalen knopen aan den mantel (!). — Over de chacots klaagt men algemeen en met reden, doch hoe gemakkelijk was hier het gebrek te verhelpen, indien men slechts den Wurtembergschen chacot tot model koos.»

«Ten aanzien van de wapenen, kan men zeggen, dat derzelve fabricatie in Duitschland groote vorderingen gemaakt heeft. Zonder percussie-sloten kan geen leger meer voort; ook bestaat er thans geen Duitsch leger, welke deze ontstekingswijze niet reeds ingevoerd heeft, of voor 't minst met de invoering daarvan bezig is.»

«b.) Is de infanterie ook doelmatig en voor den oorlog geoefend? Wanneer men bij deze vraag overweegt, dat alle infanterieën, jaar in, jaar uit, bijna niets anders doen dan exerceren en manoeuvreren, dan zou men geneigd wezen te antwoorden, dat deze vraag overtollig was; — doch de zaak heeft twee kanten. Exerceren en manoeuvreren vormen te zamen de taktiek. De zaak op den keper beschouwende, zal men bevinden, dat de taktiek tweesoortig is, en dat men heeft: eene vredes- en eene oorlogs-taktiek, of wat wel hetzelfde zegt, eene parade- en eene veld-taktiek. Hij, die een geoefend oog bezit, zal zeer gemakkelijk zien, wat tot het gebied der eerste, en wat tot het gebied der tweede soort van taktiek behoort; een nadere uitleg is derhalve overbodig. Wanneer nu elk infanterie-officier, die het hoogduitsch als moedertaal spreekt, een dagboek aanschafte, daarin naauwgezet al zijne verrigtingen opteekende, met de opmerking, hoeveel dagen en uren hij in zich den loop van een geheel jaar, volgens de voorschriften en dagelijksche orders, met zijne soldaten, met de parade-zaken en met de beoefening der veld-taktiek heeft bezig gehouden, dan zou men daarin eenen vrij juisten maatstaf tot beantwoording der bovengestelde vraag vinden, en wanneer daarin al het een of ander mogt overgesprongen zijn, zou de officier daarom nog geenszins te berispen wezen. De tevredenheid van zijne

meerderen te verwerven, is eene eerste, vrij natuurlijke naging of aansporing, bij welke de middelen niet te nauwlettend gewogen worden, zoo ze slechts het doel bereiken. Vooronderstellen wij b. v. het volgende geval: Als een officier een tijd lang de rekruten geoefend heeft, vooral als hem dikmaals de vraag gedaan is: — « Wanneer zouden uwe rekruten, volgens uwe ideeën, mede kunnen paraderen? » — of — « Let toch vooral op de dragt van het geweer, daar het u maar al te bekend is, dat de heer generaal daarop zeer scherp ziet; » — of — « Mijn Hemel, nu bent je reeds met je manschappen aan het tiraileren; laat dat toch tot na de algemeene inspectie, want de manschappen verliezen daardoor het ensemble, » enz., dan heet dat toch wel een voortdurend heenwijzen naar het gebied der parade-taktiek, en zoo draait alles op exerceren uit. Bij het eigenlijke manoeuvreren, gaat het niet veel beter: de goede rigting blijft daarbij eene hoofdzaak, en te midden van het vuurgevecht, hoort men maar al te dikwerf: « Die of die, een weinig meer voor! » Inderdaad, het zou niet billijk zijn van de officieren te vorderen, dat zij naar iets anders streefden dan 't geen regstreeks leidt tot het doel: eene schitterende revue te maken. Al staat de instructie van een regiment op den hoogstmogelijken trap van doelmatigheid en voortreffelijkheid, als het een parade-marsch slecht maakt, dan daalt het magtig in aanzien, door het technisch vonnis: slecht gedefileerd! Alles te zamengenomen, zal het niet te veel gezegd zijn, dat de infanterie uit dit standpunt gezien, twee derde van haren oefeningstijd aan de parade-taktiek toewijdt, en ook wel toewijden moet, zoo zij slechts eene tamelijk goede revue of inspectie wil maken. En hoe dit alles nu te rijmen met het onophoudelijk klagen over den korten diensttijd? Moet niet ieder onbevooroordeeld beschouwer op de gedachten komen, dat de diensttijd van den infanterist nog altijd veel te gerek is, dewijl deszelfs grootste termijn onbedachtzaam verzwendeld wordt aan zaken, die in geenen deele noodig zijn tot het verwerven van krijgsgeoefendheid? Al de praktische officieren, die het goed meenen met het eigenlijk wapenwerk, dragen de overtuiging bij zich, dat eene heilzame hervorming in dat alles hoog noodig is; geen hunner echter wil de eerste zijn om het hervormingswerk aan te pakken. Er is voorzeker niets eenvoudiger dan de taktiek der infanterie, zoodra zij slechts wordt teruggebracht op krijgsbeginselen. Wil men zich nu overtuigen, hoever men van dat doel kan afwijken, dan heeft men slechts eenen enkelen blik te slaan op al de additionele artikelen die het reglement achtervolgelyk in zwaarlijvigheid heeft doen toenemen; op die talloze veran-

deringen, wijzigingen, toelichtende, elkander wedsprekende aanmerkingen en bijvoegselen, die, naauwelijks het licht gezien hebbende, door volgende noten en opmerkingen gewijzigd worden. Het is als of de taktiek eene coquette, ligtvaardige deerne ware, die zich op elk nieuw bal, met nieuwe kleuren wil opschikken! En wanneer men nu vraagt, welke voordeelen er voor de krijgstaktiek voortspruiten uit die talloze supplementaire bepalingen, op de bijvoegselen van het reeds zoo menigwerf gewijzigde reglement, dan kan het zaakkundigste en scherpzinnigste oog er geen ontdekken. Overal vormen, ledige, nietsbeteekenende vormen, waaraan geen mensch meer denkt, zoodra de eerste scherpe patroon in het geweer gedrukt wordt. Ieder ziet dit in, doch, zoo als hier boven reeds gezegd is, niemand wil een begin maken, omdat zelfs het idee van zelfstandigheid in den (voor de krijgstaktiek) onzaligen zes-en-twintigjarigen vrede ten grave gedaald is. De impulsie tot beterschap kan slechts van boven af gegeven worden; alleen van boven af kunnen al die armzaligheden zoodanig neêrgeonderd worden, dat zij aan geen wederopstaan kunnen denken.»

« c.) De derde vraag: « Ben ik wel ten oorlog gereed? » zal elke infanterie dan met een vrolijk: ja, kunnen beantwoorden, wanneer zij in tijd van vrede, wapenen, kleeding- en uitrustings-voorwerpen in gereedheid heeft voor hare met verlof zijnde en voor hare reserve-manschappen; wanneer zij bij hare reserve een toereikend getal geoefende soldaten telt, die slechts behoeven opgeroepen te worden, om hare bataillons op voet van oorlog, te versterken, en zij alzoo niet noodig heeft met onhandige rekruten uit te marcheren. Geen goed georganiseerde militaire staat zal gebrek aan wapens hebben; doch met de kleeding en uitrusting is het doorgaans geheel anders gesteld. Elke troep heeft gewoonlijk, voor de presente vredes-sterkte, een dubbel, en van sommige voorwerpen dikwerf een driedubbel garnituur van tenues, vooral dáár, waar de kleeding- en uitrusting-voorwerpen door de regimenten zelve vervaardigd worden. Deze schijnbare rijkdom wordt bij eene mobiëlmaking als eene ware aanvullingsbron beschouwd, waaruit men de aanvullings-manschappen kan kleeden, en zodoende teekent men deze gemakkelijke rekening voor vol-
daan. Zoolang nu de beide garnituren geheel nieuw zijn, zijn er wel niet veel aanmerkingen op deze rekening te maken, hoezeer zij slechts voor een tijdlang rigtig blijft; doch, zijn de regimenten in dit opvullingsstelsel geen heksenmeesters, d. i. als zij de soldaten zelve hunne kleederen laten maken en dragen, in plaats van lakenbalen op de klee-

dingskamers te stapelen, en in plaats van de manschappen in de afgedragene lompen hunner voorgangers te kleeden, dan ziet het er slecht uit. In een tegenovergesteld geval, ontbreekt er tijd om de lakenbalen in gemaakte kleederen te veranderen. Het natuurlijk gevolg van beide gevallen is, dat de helft der soldaten in half afgedragene kleeding marcheren moet, en na de twee eerste maanden van den veldtogt, slechts half door lompen gedekt zal zijn. Met zulke handelwijzen kan de ware soldatenvriend niet instemmen, en toch is de laatstbedoelde manier nog beter dan de eerste, ten zij in geval de mobielmaking juist op het oogenblik verordend werd, dat de aanmaak der nieuwe kleedingstukken zoude aanvangen, zoodat de beide garnituren alsdan tamelijk afgedragen zijn. Marcheert de soldaat te velde met kleederen die negen jaren te voren zijn aangemaakt, en gedurende dien tijd, al ware het slechts alleen bij groote parades, gebruikt zijn, dan zullen zij het toch niet dan bezwaarlijk gedurende eenen geheelen veldtogt uithouden. Ook dan zal de gespaarde kleederschat niet voldoende aan het oogmerk beantwoorden, terwijl men zich reeds na de eerste maanden zal genoodzaakt zien om de nieuwe kleedingstukken den regimenten na te zenden. Dit is dan de fysieke schaduwzijde, maar de zedelijke schaduwkant is nog donkerder. Aan de methode, om bij het uitbreken van eenen oorlog de helft der soldaten in afgedragene kleederen te steken, is een gebrek verbonden, waaraan wel niemand schijnt gedacht te hebben. Welk gedeelte zal met de nieuwe, en welk met de oude gekleed worden? De oorlogs-reserve in de oude kleederen te steken, zou gruwzaam zijn, dewijl zij het waren, die ten koste van hun eigen lijf, den kleedingschat hebben doen bijeengaren, dewijl zij in lompen geloopt hebben, om met de hun regtmatig toekomende fraaije monteringstukken, de kleedingsmagazijnen te verrijken; dat zou ook eene karige belooning zijn voor de vreugde waarmede de krijgs-reserve huis en hof verliet, om aan de roepstem huns Konings te gehoorzamen en zich onder hare vaandels te scharen. Of zal men de werkelijk onder de wapens zijnde manschappen hunne goede kleeding doen afgeven, om ze aan de krijgs-reserve uit te reiken, en ze vrolijk te maken met de afgedragene tweede of derde tenue? Dit zou zeker het middel niet zijn om de bloedjonge manschappen tot geestdrift te stemmen voor den te openen veldtogt. In het burgerlijke leven zal een goed familie-vader het eene kind niet beter kleeden dan het andere, al liet hij het slechts voor het decorum. Te minder zal hij een dusdanig verschil doen plaats grijpen, om geen nijd en afgunst in de

jonge gemoederen op te wekken. Eene kompagnie is toch niet anders dan eene familie, wier kinderen allen dezelfde pligten hebben te vervullen, en alzoo ook dezelfde regten en dezelfde aanspraak op verzorging hebben. Het verderfelijke opstapelings-systema, dat in enkele armeeën ten aanzien van de uitrusting der soldaten in praktijk gebragt wordt, is een ware kanker die aan het militaire ligchaam knaagt. De hooge, achtingswaardige betrekking eens regiments-kommandants wordt daardoor tot de rol van eenen voddenkramer verlaagd. De een wil den anderen hierin overtreffen, en hij, die de meeste voddën kan aantoonen en het best weet te beheeren, wordt geprezen en in de inspectie-rapporten als een patriot van den eersten rang aangeteekend. Met het hoogste welgevallen aanschouwen de inspectie-commissiën de volgepropte kleedings-kamers, doch wachten zich wel naar den prijs te vragen, waarvoor het ophoopen van dien schat verkregen is. Twijfelt men dan, na deze der waarheid ontleende schets nog, dat hier een verderfelijke vredoest bestaat, die weggepoetst moet worden?»

Dit oordeel van eenen, waarschijnlijk hooggeplaatsten Duitscher, over de Duitsche infanterie in het algemeen, en wellicht over de Pruisische in het bijzonder, zal velen met mij de overtuiging hebben gegeven, dat de Nederlandsche infanterie niet achterlijk is, en dat het onder de wapenen blijvende gedeelte, wat wezenlijke krijgsgeoeffendheid betreft, bepaaldelijk in het marcheren, in goed te schieten, in lichaams-oefeningen en in de velddienst, misschien met de meeste infanteriën kan wedijveren, zoo zij ze niet in vele dezer zaken overtreft. Van onze oorlogsaanvulling of reserve zal ik natuurlijk niet spreken, in de hoop, dat eene betere wet op de milicie eenige wijzigingen moge daarstellen. In alle gevallen kunnen wij ons niet vergelijken met de Pruisen, met opzigt tot de organisatie der leger-aanvulling, der volkswapening, en der mobielmaking, 't welk ik later breedvoeriger voornemens ben aan te toonen.

Op de bovenvermelde oordeelvelling van een' Duitschen officier terugkomende, heb ik mij veelzijdig overtuigd, dat hij gelijk had, waar hij zegt, dat de impulsie van de Hoogste Magt moet uitgaan, en het moet erkend worden, dat de regerende Koning in dat opzigt niet stil gezeten heeft. Reeds heb ik aangestipt, dat vele vreemde officieren, die het Pruisische leger voor drie à vier jaren van nabij hadden leeren kennen, verstomd stonden over de veranderingen, welke zij thans daarin vonden. Veel spraken zij over het Rohrsche stelsel, en over het verdwijnen van

de groote stijfheid in de lagere taktische bewegingen der infanterie, en in de ongedwongener wijze van manoeuvreren, welke zij nu opmerkten, ook over die blijkbare neiging, om den soldaat, zoowel bij zijne opkweeking als in zijne kleeding en uitrusting, meer tot den oorlog, dan tot de parade op te leiden. Velen schreven dit toe aan 's Konings opvoeding, waaraan VON CLAUSEWITZ, voor het krijgskundige vak, zulk een groot aandeel heeft gehad, en aan zijne algemeene wijsgeerige en menschkundige studiën. Anderen beweerden, dat de geschriften en de invloed van vele kundige voorstanders van den vooruitgang, waaronder ook de generaal VON HOLLEBEN en de kolonel VON BRANDT genoemd werden, medegewerkt hadden tot inovatiën, die door velen geprezen, doch ook door niet weinig vereerders van den ouden parade-slenter veroordeeld werden. Onder de laatsten telde men zelfs, tot mijne verwondering, jonge Pruisische en vreemde officieren. Een uit een vreemd en zeer klein legertje hier gezonden officier, waarmede ik over dit onderwerp sprak, veroordeelde die meerdere ongedwongenheid en die stoom-opkweeking, zoo als hij het Rohrsche stelsel noemde, omdat het, volgens zijne ideeën, de ware krijgstucht ondermijnde. Toen ik de tirailleur-oefeningen der Pruisische infanterie aandachtig en in verschillende omstandigheden had gadegeslagen, toen ik dat naauwlettende rigten der tirailleur-gelederen, de onbeweeglijke houding onder het geweer, dat strak rigten der rotten, in kolonnevorm, en dien afgemeten takt in de bewegingen met massa's gezien had, kwam het mij intusschen voor, dat die inovatiën toch zulke groote verwoestingen niet moesten hebben aangerigt, en datgene wat men voor de parade billijkerwijze kan verlangen.

Bescheiden mijn oordeel uitende, vermeende ik te moeten zeggen, dat, volgens mijn gevoelen, de Pruisische monarch op den goeden weg was, om den nadeeligsten invloed der chronische Pruisische parade-ziekte te onderdrukken; dat Zijne Majesteit wél deed, met het geestige, met het intellectuële element daartoe voor te bereiden, en dat ik bij dezen voortgang vooronderstelde, dat het Pruisische leger in een kort tijdsbestek, oneindig bruikbaar voor den oorlog zou zijn, dan het was toen de oude heeren op de parades te Berlijn en Potsdam, en bij de vroegere zoogenaamde veldmanoeuvres, zich verhoovaardigden, dat geen der duizende oogen hunner soldaten zonder kommando van het punt geweken waren, dat voor ieder op eenige passen op den grond, volgens het reglement, was aangevoeren. Misschien bedrieg ik mij, maar mij dunkt dat zulke parades aan den kleinen schilder JACOB LEENEN, destijds uit-

muntende modellen voor zijn genre zouden hebben opgeleverd, hij die zich beklaagde, dat hij in den zomer geene studiën in 't stilleven konde maken. — Zoodra ik u over het nieuwe manoeuvreer-stelsel des Konings zal onderhouden, en u een overzicht zal trachten te geven van het verband der drie wapens tot elkander en tot de toegepaste taktiek, zal ik ook in de gelegenheid zijn, om over deze en gene zaken nog eenige ideeën te ontwikkelen.

Bij mijne terugkomst uit het kamp, trachtte ik met onzen nu reeds ouden kennis NURKS, over dit behandelde onderwerp eene discussie te openen; doch hij wilde niet bijten aan het hem voorgehouden pruttel-aasje. Ik moest in gedachten met hem opzitten, om den in reputatie zoo rijken Wurtemberg-schen Generaal VON BISMARCK de kavallerie te zien aanvoeren bij de groote troepen-vereeniging van het 8ste bondskontingent; — iets dat mij wel wat van den weg leidde. Dat was een stokpaardje voor onzen N., 't welk hij uitmuntend bereed, en waarbij hij een te geestig portret van dien ruiter-generaal schetste, dan dat het mij gegeven is, er een' afdruk van te leveren. De heeren auteurs kregen vrij wat op hunne lappen, en daar hij wist dat mijne collega's VAN MULKEN en VAN MERLEN, even als ik, nu en dan aan den grooten weg makelaarden, moesten wij menige *pointe* opvangen en beantwoorden, terwijl onze geachte overste R. zich moest wringen om niet luidkeels te lagchen. N. meende dat de een geboren werd om te schrijven, de ander om generaal te worden. Op dat idee draafde hij door, niet merkende dat wij telkens voor elkander bogen, als deze of gene pronosticatie als eene soort van directe *pointe* konde aangemerkt worden. Hij meende het echter zoo kwaad niet met de boeken, dewijl hij somwijlen de partij der schrijvers met veel oordeel wist op te vatten, zoodra hij slechts gelegenheid had, om de eene of andere opinie te bestrijden.

Ik moet u verschooning vragen voor dezen gerekten, geheel met militaire bijzonderheden opgevulden brief. Na de aankomst van alle hooge gastheeren en gasten op het vredeskrijgstooneel aan den Rijn, zullen mijne schetsen natuurlijk afwisselender van kleur zijn.

OVER DEN PARTIJGANGERS-OORLOG (1).

Vóór dat men de troepen bepaalt, waaruit een partijgangerskorps zal bestaan, moet de keuze van den chef gedaan worden. Chefs van een partijgangerskorps mogen niet gekozen worden naar dienstouderdom, evenmin tegen hun wil. Door echter voor dergelijke betrekking eenen stelselmatigen, alles berekenenden, koelen mensch te kiezen, zelfs al strookte die keus met zijn verlangen, zou men de dienst nog meer benadeelen, dan wanneer de benoeming naar dienstbeurt of naar het toeval geschiedde. Dergelijke dichterlijke ondernemingen vereischen eene romantische, naar avonturen strevende verbeeldingskracht; een drooge, prozaische moed is daartoe ongenoegzaam. Die niet den dood, maar wel de verantwoordelijkheid schuwt, blijve onder de oogen zijner chefs: de blinde uitvoerder van hun wil is nuttiger in het gelid, dan de vurige en onafhankelijke geest, die meer doen wil dan zijn' pligt gebiedt.

Eene gloeiende verbeelding is intusschen nog niet voldoende: vastheid van karakter, waakzaamheid, koelbloedigheid, belangeloosheid, snelheid in 't besluiten, snelheid in de uitvoering, gepaard met volharding om naar het doel te streven, ziedaar de eigenschappen van den waren partijganger. Maar ook dit alles is nog niet genoeg: de zeldzame vereeniging van ondervinding en jeugd moet bij hem bestaan. De tijd die voor ons de ondervinding rijp maakt, berooft ons van de voor den partijganger onmisbare lichaamlijke hoedanigheden, zonder welke alle aangeboren of verkregene eigenschappen slechts met een dood kapitaal kunnen vergeleken worden. Wensche-lijk zou het zijn, dat de chef van een partijgangerskorps niet onbekend ware met de strategie, dat hij namelijk, door eene juiste beoordeeling van de voordeelige stellingen en rigtingen door de wederzijdsche legers te nemen, derzelver bewegingen vooruit kon berekenen en die van zijn vrijkorps daarnaar regelen, ten einde den vijand des te grooter schade toe te brengen, eigen nadeel gemakkelijker te verhoeden, en zich door dagelijks nieuw verkregene ondervinding, voor te bereiden of geschikt te maken tot het bekleeden der hoogere rangen, waarin hij eenmaal zijn vaderland de grootste diensten bewijzen kan.

(1) Dit stuk is getrokken uit eene grootere verhandeling in het *Journal des Sciences Militaires*, ten titel voerende: *Essai sur la guerre de partisans, par le général DENIS DAVIDOFF*. Behalve de waarde die het stuk op zich-zelf heeft, is het nog van belang, omdat het bekend maakt met het gedrag der Kozakken op hunne strooptogten en met hun eigenaardig gebruik; verder, omdat de schrijver onder den verdienstlijken Russischen generaal BAGRATION, zijne leerjaren in den voorposten- en partijgangers-oorlog gehad heeft, en ten deze proeven zijner krijgsverdiensten gaf in de veldtogten van 1812-1814.

Geen partijganger vergete, dat *Laudon*, de luitenant *Trenk*, *Lasey* vrijwilliger bij *Frankini* was, en dat *Suwarow*, *Prossorowsky*, *Golz*, *Winterfeld*, *Nadasty* en *Ney* hunne schitterende loopbanen hebben aangevangen met het kommando over zwakke vrijkorpsen. Ik voeg hier nog bij, dat de chef van een partijgangerskorps niet gekozen moet worden uit de generalen staf-officieren bij het groot hoofdkwartier, bedoelende ik diegene, waarvan hetzelfde geen nut heeft en die het tot zwaren last zijn (1).

De meeningen omtrent de sterkte en zamenstelling van een partijgangerskorps loopen zeer uiteen; sommigen verlangen hetzelfde niet talrijk; anderen begrijpen dat het zoogenoemde vliegende legertjes moesten zijn, uit alle geregelde en ongeregelde troepen zamengesteld. De eersten voeren voor hunne meening aan, dat een klein detachement van 200 of 300 Kozakken, nimmer verlegen behoeft te zijn met opzigt tot de verpleging, dat het steeds de vijandelijke verbindingslijnen kan doorsnijden, tusschen de verschillende legerkorpsen kan doorkomen, en menigvuldiger konvooijen kan ontmoeten, die sterker partijgangerskorpsen ontkwamen, wier bewegingen door hun grooter troepengetal gehinderd werden. De laatsten, die, bij de eergierigheid van over massa's te kommanderen, de hoop paren van de konvooi's met eene onnatuurlijke gemakkelijkerheid te kunnen overweldigen, vermeenen den voorstanders van kleine detachementen genoeg in te willigen, wanneer zij voorstellen eenige kleine gedeelten hunner talrijke troepen naar de vijandelijke verbindingslijnen en punten te detacheren, en zich eerst dan in beweging te stellen, wanneer zich buitengewone omstandigheden voordoen, of met oogmerk om de pogingen van het vijandelijk leger te verlammen.

Het valt niet moeijelijk de nadeelen van beide gevoelens te bewijzen: Erkennende dat men de bewegingen van een niet zeer talrijk vrijkorps eene groote snelheid kan geven, vraag ik, waartoe die snelheid zou dienen, wanneer zoodanig korps buiten staat is om konvooijen aan te vallen, welke, naar het tegenwoordig stelsel, zeer groot zijn en alzoo een geveendigd sterk eskorte moeten hebben? Welke diensten zouden partijgangers bewijzen kunnen, die de vijandelijke verbindingslijnen omzwermen, slechts in onbezette plaatsen kunnen dringen, en zich van die verwijderd houden door welke de konvooijen passeren, wier vernieling toch almede het hoofddoel van den partijgangers-oorlog is?

Wat de zoogenoemde vliegende legertjes betreft, zij zijn niet veel nuttiger dan de kleine detachementen, dewijl het vliegend korps, door geregelde kavallerie, door artillerie en

(1) De generaal *Davidoff* bedoelt hiermede zulke jonge officieren, die in Duitschland eenige maanden bij de hoofdkwartieren dienen, om een' hooger rang en eene orde te bekomen.

dikwijls door infanterie in zijne bewegingen belemmerd, niets vliegens heeft dan zijn naam, en door zijne zamenstelling twee onwaardeerbare eigenschappen verliest, te weten: beweegbaarheid en ligtheid, zonder te spreken van het nadeel dat het leger lijdt, door dat men het de beste regimenten of eskadrons van deszelfs ligte kavallerie ontnemt; verder, dewijl een zoodanig georganiseerd korps, door het getal troepen waaruit het bestaat, groote moeite heeft om in zijne verpleging te voorzien, en zich, even als het hoofdleger, genoodzaakt zien zal, magazijnen aan te leggen, van welke het zich niet durft te verwijderen; of het is, op groote togten, genoodzaakt de provinciën te verwoesten welke het doortrekt, en zal dan, door de rampen die het dan onvermijdelijk over de inwoners brengt, deze meer voor den vijand dan voor zich gezind maken; eindelijk, dewijl bij de geringe beweegbaarheid van gezegd vliegend korps, de vijand vroeg of later de plaats waar het zich ophoudt en het getal troepen waaruit het bestaat, vernemen zal. Alsdan moet het, door zijne moeilijke beweegbaarheid buiten staat om een' aanval te ontwijken, en door zijne betrekkelijk geringe sterkte, tol tegenweer onbekwaam, of nutteloos te gronde gaan, of, met opoffering zijner magazijnen, niet zonder aanzienlijk verlies, bij zijn leger veiligheid zoeken.

Zonder verder de redenen te willen navorschen waarom de een aan het vliegend korps, en de ander aan een klein detachement de voorkeur geeft, stel ik voor, om ieder partijgangerskorps zamen te stellen uit drie regimenten Kozakken: van den Don, van de Zwarte Zee en van den Ural, en ieder dier regimenten twee stukken rijdende artillerie toe te voegen. De aldus zamengestelde partijgangerskorpsen berooven het leger niet van de regimenten en eskadrons, die het voor een' slag noodig hebben kan, zijn sterk genoeg om krachtige slagen toe te brengen, en toch ook niet te groot om in hunne bewegingen belemmering te ondervinden. Verder moet men ieder vrijkorps nog eenige kloeke en schrandere officieren toevoegen, bekend aan den chef van het korps, opdat deze hen, naar hunne bekwaamheid, op de beste wijs kan gebruiken; voorts een officier van den generalen staf, twee officieren van gezondheid, eenige trompetters en bereden tambours.

De taak van een partijgangerskorps bestaat in het vernielen van alle konvooijen, artillerie-parken en detachementen die naar het vijandelijk leger trekken, in het opligten van kociers, het bevrijden van gevangenen en het verbranden van alle in den rug des vijandelijken legers gelegene magazijnen, hospitalen, apotheken en andere militaire inrigtingen, ten spoedigste rapport te maken over den gedeeltelijken of algemeen terugtocht des vijands, over de versterkingen die dezelve bekomt, over de plaatsen die de vijand gekozen heeft

voor zijne depôts, of voor de reorganisatie zijner divisien, brigaden en regimenten, welke ten gevolge van een veldslag veel geleden hebben; over de door hem nieuw aangelegde magazijnen en de stellingen die hij versterkt heeft; de hinderpalen te vermeederen die den terugtocht des vijands kunnen bemoeijelijken; des vijands aanvallen te ontwijken, en hem op die punten aan te tasten, waar hij het minst verwacht aangevallen te worden; eindelijk steeds te blijven met zijn korps op de hem aangeduide hoogte en afstand.

De chef van een partijgangerskorps tracht, zoodra hij het kommando aanvaard heeft, de best bereden Kozakken, en onder hen, zoowel als onder de officieren en onder-officieren, de schranderste te leeren kennen, om deze voor zulke dienstverrigtingen te gebruiken, waarbij de grootste waakzaamheid en werkdadigheid gevorderd wordt. Hij vermindert de bagage (1) tot op de helft der hoeveelheid bij het reglement voorgeschreven, slechts voor elke 20 man een handpaard bewilligende, en zelf het voorbeeld gevende van weinig te behoeven; hij moet streng waken dat het getal paarden bij de bagage niet vermeerdert. De bagage volgt de regimenten en begeeft zich gedurende het gevecht op de hoogten buiten bereik van het geschut, waar zij als reserve figureert; men laat bij haar de helft der bereden tambours.

Dikwijls ontnemen de Kozakken de paarden aan de inwoners, en zenden hunne eigene naar de bagage, onder voorwendsel dat het jammer zijn zou een paard van den Don achter te laten, omdat het slechts vermoed of ligt gekwetst is; aldaar beladen zij het dan met onregtmatig verkregen buit en verschaffen zich op die wijze nieuwe middelen voor plundering en teugelloosheid. Om deze misbruiken te keeren, vult de partijchef, die de waarde van de volharding en de snelheid der Donsche paarden kent en al zijne Kozakken bereden moet hebben, door middel van requisitie, de behoefte aan, maar eerst nadat hij alle voor de dienst onbruikbaar verklaarde paarden voor zich heeft laten brengen. Heeft hij ze werkelijk onbruikbaar bevonden, dan zendt hij ze naar de bagage, waar zij echter slechts de deken op zich mogen behouden. Zoodra zij weder gezond zijn, geeft hij hen aan die Kozakken, wier paarden in 't gevecht zijn gedood geworden, latende echter aan de bezitters van paarden de keus om hunne vorige paarden terug te nemen of de door requisitie verkregene, te behouden.

Het valt niet te ontkennen, dat men, door een misbruik te willen vermijden, dikwijls in een ander vervalft; want zijn

(1) De organisatie der Kozakken verschilt in alle opzichten van die der overige Russische troepen. Het is hun vergund bij ieder eskadron tien handpaarden te mogen hebben, die echter steeds meer dan dubbel voorhanden zijn, om het plunderen te begunstigen.

het niet de Kozakken, dan is het nog soms de partijgangerschef, die van de hem verleende vrijheid tot het uitschrijven van requisitiën, misbruik kan maken, en in plaats van alle paarden voor de dienst te doen strekken, een gedeelte derzelve gebruiken kan om zijne hebzucht te bevredigen, en op deze wijs eene soort van belasting ten zijnen voordeele te heffen. Mogt dit echter ook al plaats hebben, zoo zal het toch nog veel beter zijn, dat de Kozakken of hunne chefs, van de inwoners eenige slechte paarden meer dan noodig is afnemen, dan dat men honderd dappere lieden van de middelen berooft om nuttig te zijn. Van twee kwaden moet men dus het minste kiezen. Bovendien komt alleen de chef de bevoegdheid toe om requisitiën uit te schrijven, en deze moet in het leger bekend staan van wege zijne billijkheid en talenten.

De ernstig zieke Kozakken worden, op het getuigenis van den oudsten officier van gezondheid, naar de hospitalen van het leger gezonden; de ligt ongestelden volgen het vrijkorps; verergert de ziekte, dan wordt de zieke op eenen wagen geplaatst, die men op iedere étappeplaats verwisselt. Het paard van den zieken wordt achter aan den wagen gebonden, en het is streng verboden, het met iets anders te beladen dan met wat hooi voor het leger van den zieken, met diens lans, pistolen en mantel; men mag zelfs niet vergunnen den poetszak en mantelzak er op te leggen, moettende deze op den zadel blijven. Ik zal later de redenen voor deze voorzigtigheidsmaatregelen opgeven, en aantoonen hoe noodzakelijk zij zijn in geval eener nederlaag. Alle zieken en gekwetsten blijven bij het partijgangerskorps tot op het oogenblik dat de chef gelegenheid vindt ze veilig in een hospitaal te bezorgen, dat hij vooraf ingerigt heeft.

Ieder Kozak moet voor twee dagen brood en voor een dag haver medevoeren. Hij mag daarvan slechts in buitengewone gevallen, en nimmer zonder vergunning van den chef gebruik maken. Het brood moet alle vijf dagen vernieuwd worden. Een officier uit de geregelde troepen gekozen, wordt met de zorg voor de verpleging belast en marcheert met de noodige manschap bij de voorhoede. Zoodra hij in de stad, het vlek of dorp aangekomen is, waar het korps moet aankomen om uit te rusten of te overnachten, requireert hij levensmiddelen en fourage en doet die uitdeelen na de aankomst van het korps. Deze officier moet bovendien steeds eene zekere hoeveelheid haver op wagens medevoeren, die hij op iedere etappeplaats verwisselt, en die de ziekenwagens volgen.

Om de sterkte van het detachement te verbergen, is het goed somwijlen tweemaal zooveel levensmiddelen en fourage te vorderen, als men voor man en paard noodig heeft. Eene dubbele portie brood bezwaart de maag niet, wanneer men zich op marsch bevindt, en het overig gedeelte haver legt men

op de wagens. Dit kleine konvooi heeft, uitgezonderd vijf of zes Kozakken om de voerlieden te bewaken, geen eskorte. Bij een gevecht bevindt het zich achter de bagage, en wanneer het gevecht eene nadeelige wending krijgt, laat men het den vijand over, zonder er zich verder over te bekommeren. Anders handelt men met de zieken; deze heeft men reeds vooraf te paard gezet en doet hen den uitslag van het gevecht afwachten. Is het voordeel aan de zijde van den partijganger, dan brengt men hen weder op de wagens; in het tegenovergestelde geval volgen zij, met behulp van het eskorte, de bagage naar de vóór het gevecht bepaalde verzamelplaats.

Voor den voorraad brood worden geen transportmiddelen toegestaan, daar men voor 1500 man overal genoegzame hoeveelheid vinden kan. Mogt men echter ergens geen brood vinden, dan kunnen de Kozakken, met vergunning van hunnen chef, gebruik maken van de tweedaagsche hoeveelheid levensmiddelen, die zij met zich voeren en waarvan zij het gebruikte deel weder aanvullen in de stad waar zij het eerst komen. — De Kozakken die de haverwagens eskorteren, en den officier, die met de verpleging is belast, begeleiden, moeten iederen dag afgelost worden.

De chef van het partijgangerskorps attacheert een' der officieren van de geregelde troepen aan zijnen persoon, om de rapporten aan den kommanderenden generaal op te maken, de dagorders te stellen voor het korps, de verbinding te onderhouden met de andere partijgangerskorpsen, en een dagboek bij te houden van 't geen dagelijks op te teekenen valt, de opgaaf der gemaakte krijgsgevangenen, enz.

De verplichtingen van den officier van den generalen staf, bestaan in het doen van verkenningen, in het kiezen der geschiktste plaatsen voor de stelling van het detachement, in het ondersteunen van den kommanderenden chef bij de plaatsing der veldwachten, in het schetsen van een croquis der omstreek waar men gevochten heeft, met bijvoeging zijner gemaakte opmerkingen, zoodat hij, in geval later een legerkorps op dezelfde plaats stond, den generaal of den chef van den generalen staf alle mogelijke inlichtingen zou kunnen geven.

In zijne eerst uitgevaardigde dagorder, moet de chef van het partijgangerskorps kort en duidelijk de regelen ontwikkelen, die de regiments-kommandanten, de officieren en soldaten moeten volgen met betrekking tot de bewoners des lands, de marschen, de etappen, de ontvangst van levensmiddelen en fourage, de verdeling van den buit, de patrouillen, de veldwachten, enz., en eindelijk de regelen voor den aanval, de vervolging en den terugtocht.

Nadat alle toebereidselen voor den marsch gemaakt zijn, trekt het partijgangerskorps van het leger af en rukt naar de hetzelfde aangewezen punten.

De gewone marsch-order van een partijgangerskorps is als volgt: Achter de voorhoede marcheren de regimenten met zessen, om de kolonne op den marsch niet te verlengen; achter het korps volgen de bagage, de zieken- en haverwagens; achter deze marcheert de achterhoede, onder 't bevel van een officier der geregelde troepen, wiens eerste pligt het is, niemand te vergunnen achter te blijven, vooral niet in de dorpen welke het korps doortrekt. Bij de halten en etappen maakt de kommandant der achterhoede rapport van alles wat er gebeurd is, en geeft de schuldigen ter bestraffing over.

Zoodra de voorhoede op de etappeplaats aangekomen is, stelt zij voorloopige veldwachten uit, die geen bewoner der plaats de linie die zij bezet hebben laten passeren, en al wie uit den omtrek aankomt, voor den chef van het vrijkorps brengen. (Aan deze voorzichtigheidsmaatregelen houden zich ook later de uitgezet wordende werkelijke veldwachten). Te gelijkertijd detacheeert de voorhoede, op korte afstanden, op alle wegen van de plaats uitlopende waar het korps zal aankomen, en naar alle bedekte posities in de nabijheid gelegen.

Als het korps zich weder met zijne voorhoede vereenigd heeft, neemt het, de stad of dorp voor zich in 't front behoudende, stelling ter wederzijde van den weg op welchen het wil terugtrekken, ingeval het door overmagt aangevallen wierd. De manschap zit af, zonder zich een stap van het paard te verwijderen en ontzadelt hare paarden niet vóór dat de patrouillen door de voorhoede uitgezondene teruggekomen zijn. Inmiddels stelt de chef van het vrijkorps, met hehulp van den officier van den generalen staf, de hoofdposten en veldwachten uit.

Zoodra de patrouillen die de voorhoede uitgezonden heeft, teruggekeerd zijn, zonder iets van den vijand gezien te hebben, slaat men het bivouac op, ontzadelt men de paarden en doet men levensmiddelen en fourage uitdeelen, waarbij verscheidene officieren van ieder regiment moeten tegenwoordig zijn. Zoo eenige Kozakken zich in de stad noodwendigheden moeten aanschaffen, vereenigt men hen onder de leiding van eenen onder-officier, die verantwoordelijk is voor hun gedrag; zulke detachementen mogen echter slechts bij dag uitgaan en moeten vóór den nacht terug zijn.

Kort na de terugkomst der patrouillen van de voorhoede, zendt men andere en sterkere uit, op verdere afstanden en langs alle wegen die van de plaats waar het vrijkorps legerd, afgaan; men geeft haar het dorp op waar zij zich moeten begeven, en ter staving dat de last volbragt is, brengt de patrouille-kommandant een bewijs mede van het hoofd des plaatselijken bestuurs, of hij brengt een inwoner mede, zoo hij vermeent dat deze den chef van het korps nuttige berigten kan mededeelen. De patrouillen moeten verder alle, niet verre van hunnen weg gelegene dorpen doorzoeken. Zoo deze

ver heengaande patrouillen een of twee uren vóór den morgen teruggekeerd zijn, zendt men een half uur vóór het aanbreken van den dag, nogmaals patrouillen, doch niet zoo ver uit. Een uur vóór den dag, moeten de Kozakken, voor 't overige, ten allen tijde en onder alle omstandigheden, hunne paarden gezadeld hebben en gereed zijn ten aanval, ter verdediging, of om den terugtogt aan te nemen. Oordeelt de chef het noodig om nog een gedeelte van den dag op dezelfde plaats te blijven, dan zal hij na de terugkomst der patrouillen, die een half uur voor den dageraad uitgegaan zijn, en indien zij niets nieuws hebben medegebragt, vergunnen de paarden te ontzadelen en rust te nemen. In den loop van den dag worden er tweemaal op verren afstand patrouillen uitgezonden, die even voorzigtig en zooveel mogelijk onopgemerkt als bij den nacht, moeten marcheren, want hare taak is den vijand te ontdekken, en geenszins hem te onderrigten van de nabijheid des vrijkorps.

Voor loos alarm bestraffe men evenmin de veldwachten als de patrouillen, omdat het beter is twintigmaal noodeloos onder de wapenen te komen, dan eene enkele maal onverwacht te worden aangevallen, 't geen maar al te dikwijls geschiedt wanneer de patrouillen vreezen voor een valsch gemaakt alarm, ter zake van des vijands vermeende nadering, bestraft te worden. — De alarmerende Kozakken moeten zich dadelijk naar den chef van het korps in het bivouac begeven om rapport te maken van 't geen er voorvalt. Deze stijgt terstond te paard en ijlt dadelijk naar het punt waar men den vijand waargenomen heeft, na vooraf, naar de omstandigheden het vereischen, het signaal tot opstijgen of den generalen marsch te hebben laten blazen. Bij dag schaart hij vervolgens zijn' troep op de plaats waar deze zich bevindt, des nachts een weinig links of regts van de bivouacvuren, waarop de vijand zal aanrukken, en die, hem de oogen verblindende, nog de duisternis voor het front van het partijgangerskorps zal vermeederen, terwijl deze beweging voor 't overige de gelegenheid geeft om den vijand in de flank te vallen.

Ieder regiment stelt dagelijks een eskadron beschikbaar, dat altijd slagvaardig moet zijn; men noemt deze eskadrons: gereedstaande of dienstdoende eskadrons. Zoodra er alarm wordt vernomen, stijgen zij te paard en rukken ijlings met den chef van het korps uit, ter ondersteuning van de aangevallene veldwachten.

Ligtheid en snelheid in de bewegingen moeten noodzakelijkerwijs de hoofdeigenschappen zijn van een troepenkorps, welks eigenlijke bestemming is onvermoeid aan te vallen. Doordrongen van deze waarheid, heb ik in de hierboven opgegeven vereischten alles getracht weg te nemen, wat de marsch, de beweegbaarheid en de zoo noodige snelheid kan

verhinderen. Ik heb de hoeveelheid haver, welke het partijgangerskorps moet nagevoerd worden, zoo min mogelijk gesteld, en het medevoeren van levensmiddelen, van welken aard ook, geheel ontzegd. Maar hoe nu nog de, met de snelheid in de bewegingen, zoo onvereenigbare aangroeiing van den legertros te vermijden, wanneer met iederen geforceerden marsch en met elk gevecht het getal zieken en gekwetsten en de hoeveelheid van den buit vermeerderd, welk een en ander moet medegevoerd worden?

Velen zijn van gevoelen dat een partijgangerschef, vóór dat hij zijne togten aanvangt, zich moet meester maken van eene stad die veilig is voor eenen vijandelijken overval, en die hem in tijd van gevaar ten toevlugtsoord moet dienen, tevens om er zijne magazijnen aan te leggen, en zijne zieken, gekwetsten en buit in veiligheid te brengen. Eerst na dezen maatregel van voorzigtigheid genomen te hebben, werpt de partijgangerschef zich op des vijands verbindingen en zet zijne togten zoolang voort als tijd en omstandigheden het hem veroorloven; daarna begeeft hij zich naar zijne schuilplaats om er den buit te deelen, zegeteekenen en gevangenen naar zijn leger te zenden, de gekwetsten af te geven, enz., waarna hij op nieuwe ondernemingen uitgaat.

Maar, het is de vraag, of al deze voordeelen, vergeleken bij de daarmede verbonden nadeelen, de proef kunnen doorstaan? Ongetwijfeld is de partijganger, die zich van het grootste gedeelte van zijn tros of bagage ontslagen en voor zijne levensmiddelen geen zorg heeft, vrijer in zijn handelen en kan zich sneller naar de verschillende punten van des vijands verbindingen- en toevoerlijnen begeven. Maar aan den anderen kant, stelt hij zijne eigene schuilplaats aan vernieling bloot, middelerwijl hij die des vijands bedreigt. Zijne bezorgdheid te dezen aanzien moet te grooter wezen, daar hij met zijn, in vergelijking met des vijands magt, gering troepengetal, buiten staat is om alle depôts en verblijfplaatsen van den vijand te verstoren, terwijl het kleinste vijandelijke detachement, van zijne afwezendheid gebruik makende, met één' slag het zijne vernielen kan. Daarenboven is het te vreezen, dat de bezorgdheid voor 't verlies van een voor het partijhoofd zoo belangrijk punt en de zucht om het te beveiligen, grooten invloed zullen uitoefenen op zijne werkdadigheid, en zijne plannen en ondernemingen een overdreven geest van bezonnenheid geven, welke niet in het eigenaardig karakter van den partijganger ligt. De vijand, kan men zeggen, zal welligt onkundig zijn van het bestaan eens zoodanigen depôts, maar hoe later het den partijganger ontnomen wordt, des te aanzienlijker zal het verlies zijn; en schoon verder dit stelsel den partijganger het groot voordeel geeft, dat hij geen legertros behoeft mede te slepen, zal dit echter slechts tot het eerste gevecht duren.

Dan wordt het korps weder met bagage en gekwetsten bezwaard, of ziet zich genoodzaakt deze onder een talrijk eskorte naar het toevlugtsoord te zenden, waardoor het korps verzwakt en bij kort op elkander volgende gevechten zóó nietig worden zou, dat het niet meer 't veld kan houden.

Eene andere, bij de vorige vergeleken, geheel tegenovergestelde handeling, bestaat dáárin, dat men het partijgangerskorps geheel bijeen laat marcheren, hetzelfde geen toevlugtsoord aanduidt en het geheele konvooi het korps laat volgen. Deze handelwijze is echter, naar mijn inzien, nadeeliger dan de vorige. Men behoeft nu, wel is waar, zijne toevlugt in depôtplaatsen niet te verdedigen, maar daarentegen is men op den marsch belemmerd, en verliest bij het geringste nadeel in een gevecht, zijne zieken, gekwetsten, den buit en de levensmiddelen, enz.; het grootste nadeel bestaat echter dáárin, dat nu de gelegenheid voor de Kozakken openstaat, om zich meer op het maken van buit toe te leggen, dan op de vervulling hunner verplichtingen. Spoedig zullen de wagens met geplunderde goederen beladen zijn; het getal ziekenwagens vermeerderd, onder voorwendsel dat het aantal zieken toeneemt, die dikwijls volkomen gezond zijn, of zich vermommen, om den partijchef te misleiden. Men plaatst een' enkelen dezer lieden op eenen geweldig grooten wagen, die dreigt te breken onder het gewigt van de menigte voorwerpen aan de vreedzame landbewoners ontroofd. Wil het partijhoofd zich van dezen aangegroeiden legertros ontslaan en de zieken naar de hospitalen zenden, dan ontstaat er weder verwarring van eenen anderen aard. Men zal middel vinden om voor het eskorte van dit konvooi, de geoeffendste en schranderste Kozakken te kiezen, die de kostbaarste goederen medenemen, en nadat zij de zieken in de hospitalen afgeleverd hebben, zich verstrooijen, het land afstroopen, hunne dieverijen voortzetten, en, zoo zij eindelijk terugkeeren, dikwijls eerst na het einde van den veldtogt, zich weder bij hun korps voegen, ter hunner verontschuldiging voorgevende, dat zij deszelfs verblijfplaats niet geweten hebben. Men zou zich intusschen ook deerlijk vergissen met te meenen, dat het vrijkorps door het terugzenden der zieken vrijer in zijne bewegingen wordt. Spoedig nadat het konvooi het korps verlaten heeft, vermeerderd de bagage weder op dezelfde wijs als hierboven gezegd is, en terwijl men nu achtervolgelijk de nieuwe, werkelijke of geveinsde, zieken terugzendt, wordt het partijgangerskorps zoo verzwakt, dat het versterkt moet worden of werkeloos blijven. De chef is bij des vijands nadering genoodzaakt een aanzienlijk gedeelte van zijn detachement bij de talrijke bagage te laten, en bevindt zich verzwakt op het oogenblik dat hij al zijne krachten noodig heeft. Behaalt hij evenwel de overwinning, zoo zal het door een' gevangenen gegeven, 't zij waar

of valsch berigt van de nadering van vijandelijke versterkingen, voldoende zijn om de vervolging te staken, uit vrees dat de bagage in gevaar mogt komen, en moet men zich dus met een ten halve behaald voordeel te vreden stellen. Ik heb mij over dit punt breedvoeriger uitgelaten dan over alle andere, doch heb zulks noodig geacht, ten bewijze van hoeveel belang het is, dat het partijgangerskorps eene volkomene vrijheid in zijne bewegingen behoude, door zich van allen noodeloozen nasleep te ontslaan. Thans wil ik beproeven voor die beide, door mij afgekeurde stelsels, een ander in de plaats te stellen.

Nemen wij het ware midden tusschen beiden. Nadat het partijgangerskorps het punt bereikt heeft van waar het zijne werkzaamheden moet aanvangen, is de eerste taak van den chef dat hij eene stad kiest, verwijderd genoeg van des vijands verbindingslijnen, om niet bloot te staan aan eenen plotseligen aanval. De stad waarin men voorloopig de gekwetsten en zieken brengt, dient slechts als tusschenpunt tusschen het vrijkorps en het leger, en moet geen operatiebasis zijn. Men zal daarin geen magazijnen aanleggen, en van plaats verwisselen al naar de bewegingen van het leger en van het vrijkorps. Men zal in deze stad den officier van gezondheid 2de klasse achterlaten, die het opzigt heeft over een klein veld-lazaret, en een officier der geregelde troepen, met 50 Kozakken als kommandant. De voorname verplichtingen van dezen officier zullen bestaan in het doen bewaken van al de wegen binnen den omtrek van drie of vier uren rondom de stad, ten einde alle verrassing voor te komen; in het gereed houden, voor 't geval van 's vijands nadering, van een zeker getal wagens, om de zieken te vervoeren; naar het hoofdkwartier te doen toekomen alle door den chef van het vrijkorps toegezondene gevangenen en zegeteekenen, met welk geleide hij echter slechts een klein getal Kozakken belast, hun gewapende boeren toevoegende; voorts in de handhaving van de grootste order in de stad, en in niet te vergunnen dat een Kozak, zelfs een officier des vrijkorps, zich er ophoudt, zonder schriftelijke vergunning van den chef, eindelijk in het stellen van observatie-posten in de dorpen, op drie of vier uren van de stad, gelijk aan die waarmede het partijgangerskorps zich omgeeft.

Wanneer de legers een geruimen tijd tegenover elkander staan (zooals in 't jaar 1812, na de bezetting van Moskau, en in het jaar 1815 na den slag van Kulm plaats had), dan stel ik voor, om de partijgangers niet door verre togten af te matten, welke toch, niettegenstaande alle voorzigtigheidsmaatregelen, den vijand bekend worden en hem tot het nemen van tegenmaatregelen nopen, maar over de geheele uitgestrektheid van de, aan iederen partijchef aangewezen ruimte, observatie-posten te stellen. Daartoe is het noodig: 1) Vriend-

schappelijke betrekkingen met de inwoners te onderhouden en in de ontstaande verdeeldheden tusschen deze en de Kozakken, de striktste regtvaardigheid en onpartijdigheid te handhaven; 2) de burgerlijke besturen vóór de komst van het partijgangerskorps in de provinciën onder hun beheer, er mede bekend te maken, en uit te noodigen om hetzelfde alle mogelijke hulp te verleen, en het van al des vijands bewegingen en van de aankomst des konvoois te onderrigten; 3) te verlangen dat bij circulaire alle plaatselijke besturen worden aangeschreven in alle steden, vlekken en dorpen, ruiterpikets te organiseren, uit drie of vier inwoners bestaande, die hunne eigene paarden berijden; 4) den afstand te bepalen welken het korps partijgangers in onderscheidene afdeelingen moet doortrekken, waarbij een, twee of drie uren van den hoofdweg gelegen stad of dorp, als een centraal punt wordt aangewezen, werwaarts alle van de piketten inkomende nieuwstijdingen en berigten moeten worden overgebracht; 5) op ieder centraal punt moet een officier of onder-officier, lezen en schrijven kundende, alsmede eenige Kozakken geplaatst zijn, met last om de berigten van alle posten, in wier middenpunt hij zich bevindt, aangaande de bewegingen des vijands of andere belangrijke berigten te ontvangen en ze dadelijk aan den chef van het vrijkorps over te zenden, wanneer deze zich in de nabijheid bevindt, of aan den officier die op het naaste centrale punt staat, welke de berigten alsdan verder verzendt tot de plaats van verblijf des partijgangerskorps; 6) de rapporten moeten kort en eenvoudig zijn; bijv.: «Een vijandelijk detachement van dus- of zoodanige sterkte (of een konvooi met of zonder bedekking) overnacht op die of die plaats, op dien of dien dag, komt van het leger of marcheert naar hetzelfde, etc.; 7) zoodra men kennis van daadzaken van voormelden aard bekomt, brengt een ruiter het berigt daarvan ijlings aan den naasten post over en keert terstond terug; 8) dikwijls doet zich de omstandigheid voor, dat men door de wisselvalligheid van den oorlog genoodzaakt wordt de geheele, door gezegde piketten, bezette ruimte aan den vijand over te laten. In dit geval moet men andere, op dezelfde linie aangewezen, doch verscheidene uren verder achterwaarts gelegene posten hebben. Deze posten worden vooraf georganiseerd, doch ter vermindering dat die dienst te veel officieren en onder-officieren wegneemt, worden de centrale steden van de tweede linie eerst dan door hen bezet, wanneer de eerste verlaten geworden is. Het zijn derhalve dezelfde personen welke deze dienst weder overnemen, en men is nu niet genoodzaakt het getal der voor het vrijkorps onontbeerlijke officieren te verminderen.

Nadat deze veiligheidsmaatregelen tegen onvoorziene aanvallen genomen zijn, zou de chef van het vrijkorps nog grovelijk dwalen, indien hij waande dat zij hem genoegzaam tegen alle

gevaar beschermden, en die meening hem verleidde om in kloekheid en werkdadigheid te verflaauwen. Hij zou zich nog meer bedriegen, wanneer hij zich vergenoegde met de rapporten door de posten in de dorpen afgezonden. De berigten door de landsbewoners bekomen, hebben ook dezelfde geloofwaardigheid niet als die men door de patrouillen en verkenningen verkrijgt.

Een ander voordeel 't welk de partijchef in mijne voorstellen vindt, bestaat daarin, dat hij niet alleen den ijver der bewoners opwekt, maar dien ook tot zijn doel bestiert, en dat hij even gerust kan zijn omtrent onvoorziene vijandelijke aanvallen, als wegens de ondersteuning welke hij van de inwoners kan hopen.

(Vervolg hierna.)

BERIGTEN OVER HET FRANSCHE LEGER.

Dezelfde berigtgever van den Berlijnschen *Soldatenfreund*, waarvan wij, in ons vorig nummer eene bijdrage over de Parijsche *vestingwerken* hebben overgenomen, heeft in het nummer van laatstgenoemd blad, van den 25ten December II., eenige ook voor ons belangrijke bijzonderheden over het fransche leger geplaatst, welke wij daaruit voor onze lezers ontleenen.

De fransche armee zal op het einde van 1845 bestaan uit:

75 Regimenten infanterie van linie.

25 " " ligte

10 Bataillons Orleansche jagers.

1 Regiment Zuaven.

8 Disciplinaire of straf-kompagnien.

4 Kompagnien pionniers.

4 Regimenten van het vreemdelings-legioen.

2 Bataillons Afrikaansche jagers.

12 Regimenten dragonders.

8 " lansiers.

15 " jagers te paard.

9 " hussaren.

4 " Afrikaansche jagers te paard.

1 Korps " ruiters.

2 Regimenten karabiniers.

10 " kurassiers.

14 " artillerie.

1 " pontonniers.

6 Eskadrons trein.

5 Regimenten municipale garde.

25 Legioenen gensdarmerie.

De groote staf der armee bestaat tegenwoordig uit:

8 Maarschalken, waaronder er nog 2 zijn benoemd gedurende het keizerrijk, 1 gedurende de restauratie,

terwijl de 5 overigen door de tegenwoordige regering benoemd zijn.

160 Maréchaux de camp,

Het reserve-kader bevat:

137 Generaals, namelijk: 54 luit^l.-generaals en 83 maréchaux de camp.

Op non-activiteit en pensioen bevinden zich:

266 Generaals, te weten: 63 luit^l.-generaals en 201 maréchaux de camp.

Door een onlangs genomen besluit des ministers, zijn de 28 militaire divisien, in 83 onder-afdeelingen gesplitst, waaronder 50 van de eerste en 33 der tweede klasse.

Sedert den 1sten Julij dezes jaars, heeft de gensdarmerie insgelijks eene verandering en tevens uitbreiding ondergaan. Het laatste koninklijk besluit bepaalt de sterkte van dat korps als volgt:

393 Officieren.

14400 Onder-officieren en manschappen.

Zij zijn verdeeld in 1930 brigaden te paard, waarvan 630 brigaden van 6 man, en 1500 brigaden van 5 man, en eindelijk: 800 brigaden te voet, ieder van 5 man.

Frankrijk bezit tegenwoordig:

9 Artillerie-scholen.

8 Arsenalen van constructie.

3 Geschut-gieterijen.

6 Wapensmederijen.

4 Wapenfabrieken.

56 Militaire gevangenissen.

2 Strafgevangenissen voor dwangarbeid.

5 Werkhuizen voor veroordeelde militairen.

5 Militaire boetdoenings-huizen.

Ten opzichte van de effectieve sterkte dezer korpsen, dienen de volgende bijzonderheden: Door het invoeren van eenige bezuinigings-maatregelen, werden er in de maand Mei I.I., niet minder dan aan 60000 man groot verlof verleend, zoodat de fransche armee, die in het jaar 1840 ongeveer 500000 man en in het begin van 1845, bijna 520000 man onder de wapenen telde, tegenwoordig niet sterker dan 240000 man is. Daardoor heeft de schatkist eene besparing van 45 millioenen francs gemaakt. De eigenlijke bezuiniging was, volgens het eerste plan, bepaald op 275 verlofgangers voor elk infanterie-regiment, op 50 voor ieder tirailleurbataillon, 80 voor elk kavallerie-regiment, 155 voor ieder artillerie-regiment, en 150 voor ieder jager regiment. Het getal der werkelijk met verlof gezondene manschappen, was echter veel grooter, vooral in de van de hoofdstad verwijderde gewesten.

Deze bezuinigings-maatregel heeft eene zeer nadeelige zijde, en groot nadeel in de gevolgen opgeleverd, vooral bij het in

Frankrijk aangenomen gebruik der gedurige garnizoenswisseling. Daardoor gebeurt het nu, dat een regiment zijne rekruten uit de noordelijke gewesten getrokken heeft, en daarna in de zuidelijke grenzen geplaatst, zijne verlofgangers niet kan oproepen, zonder hen de grootste lengte van het geheele rijk te doen doortrekken. Dit veroorzaakt groote kosten, die men, als goed financier, tegen de bezuinigde gelden moet overstellen, waardoor de werkelijke bezuiniging veel geringer wordt.

Uit dit alles is op te maken, dat de oorlogskoorts van 1840 zeer bedaad is, en alles tot den gewonen loop der zaken is teruggekeerd. Wel verre, dat de toenmalige geestdrift voor de bevolen oorlogstoerusting, vrees aan het buitenland heeft ingeboezemd, hebben zij slechts gediend om het destijds bestaande gebrek aan paarden en aan oorlogs-materieel, algemeen kenbaar te maken (1).

De volgende bijzonderheden over de Fransche artillerie, zijn van niet minder belang.

Naar het besluit van 27 Februarij 1825, was de Fransche artillerie 14 regimenten sterk, waarvan er 2 tot de garde en 12 tot de linie behoorden. Van deze was 1 regiment (van 4 batterijen) rijdende artillerie, en 1 regiment (van 8 bespannen batterijen) voet- of veld-artillerie; de garde had geene onbespannen batterijen. De linie-artillerie bestond uit 52 rijdende batterijen, in 4 regimenten ingedeeld; uit 80 bespannen en 80 onbespannen batterijen, te zamen verdeeld in 8 regimenten. De garde had 1 regiment trein; de linie 8 eskadrons trein. Bovendien behoorden nog tot de linie-artillerie: 1 bataillon pontonniers, 12 kompagnien werklieden, en 1 kompagnie geweermakers. Het personeel voor de artillerie-etablissemten bestond uit 952 personen.

Het besluit van 5 Augustus 1829 wijzigde de hierboven medegedeelde organisatie in zooverre, dat de garde-artillerie tot op 1 regiment van 5 rijdende en 5 bespannen veldbatterijen verminderde, terwijl de linie gebragt werd op 10 regimenten, te zamen uitmakende 50 rijdende, 60 bespannen en 70 onbespannen batterijen. Het personeel der etablissementen steeg tot 1017 man. Het regiment trein der garde werd ontbonden, terwijl de 8 eskadrons trein der linie, tot 6 eskadrons wer-

(1) Wij stemmen niet geheel met den Duitschen correspondent op dit punt in; want zoo die toerusting gediend hebben om de organieke gebreken van het Fransche leger ruchtbaar te maken, hebben zij niet minder de feilen geopenbaard, die er voor de praktijk bestonden in de zamenstelling van het bondsleger. Zij hebben Duitschland verder opmerkzaam gemaakt op punten, waar men de Franschen zoude moeten ophouden, 'tgeen dan ook aanleiding heeft gegeven tot hoogstbelangrijke en kostbare fortificatie-werkzaamheden, en tot het vereenigen van verschillende bondslegerkorpsen, ten einde ze in de hoogwenschelijke eenheid te oefenen. Wanneer dit alles al geen vrees beteekent, zal men toch moeten zeggen dat die toerusting onzag hebben ingeboezemd.

den verminderd. De korpsen pontonniers, werklieden en geweermakers bleven hunne sterkte behouden.

De nieuwste formatie der artillerie (besluit van 18 Sept. 1833) bragt de sterkte weder op 14 regimenten, met 52 rijdende, 156 bespannen en 58 onbespannen batterijen. Het personeel der etablissementen steeg van 1017 tot 1127 hoofden. Terwijl alzoo Frankrijk in het jaar 1825, een getal van 204, en in 1829 slechts 168 batterijen onderhield, is dit aantal in de tegenwoordige oogenblikken tot 206 aangegroeid.

De jaarlijksche soldij bedroeg in 1825:

Bij de garde voor 12 batterijen . . .	1,129,888 Fr.
„ linie „ 192 „ . . .	12,762,900 „

Voor 204 batterijen 15,892,788 Fr.

In 1835 voor 206 batterijen 17,988,212 „

Zoodat voor de artillerie tegenwoordig

meer wordt uitgegeven 4,095,424 Fr.

Het getal artillerie- en trein-officieren, bij de 204 batterijen in 1825, bedroeg 1747, terwijl tegenwoordig dit aantal bij de 206 batterijen 1898 bedraagt; zoodat het getal met 151 officieren is toegenomen, een bewijs hoezeer de minister de behoefte aan officieren heeft gevoeld. Daarentegen bedroeg in het jaar 1825 het getal trein-officieren 256, terwijl men er nu slechts 162 telt, aangezien de bespanning der batterijen bij de artillerie is overgegaan.

De manschappen hebben thans eene sterkte van 50899 hoofden.

In 1825 59574 „

Alzoo eene vermeerdering van 11525 hoofden.

De onkosten der kleeding van een kanonnier, wordt begroot op 65 francs, het broodration op 15 centimes, de overige onkosten op 55 fr. en 11 centimes: zoodat de meerdere kosten voor de 11525 man berekend wordt op 2,588,442 francs.

De artillerie telt tegenwoordig 5429 officiers-paarden.

In 1825 slechts 2386 „

Vermeerdering 1045 „

Het ration tegen 1 fr. 50 cts. berekend, maakt derhalve eene meerdere uitgave van 494,905 francs 50 cts. jaarlijks.

Batterij-paarden tegenwoordig 46454

In 1825 . . . 29551

Vermeerdering 16905

waarvan de kosten van onderhoud 9 millioenen, 254522 fr. 50 cts. bedragen. Wanneer men nu aanneemt, dat de artillerie in eenen veldtocht het 6de paard verliest, dan zou zij in 1825 slechts 4921, en tegenwoordig 7759, en alzoo 2818 paarden meer hebben aan te schaffen; elk paard nu tegen 500 fr. berekend, geeft nogmaals eene meerdere uitgaaf van 1 mill. 409000 francs.

De waarde van alle trek- en zadeltuigen bedraagt tegenwoordig 5 mill. 582,280 francs.
en in 1825 voor 204 batterijen . 1 mill. 250,569 »

Een bewijs hoezeer men de tuigen (hoe slecht zij nu ook nog zijn) tegenwoordig verbeterd heeft. Aan slijtaadje rekent men jaarlijks $\frac{1}{8}$ (wat te weinig is, dewijl men in Pruisen rekent dat $\frac{1}{5}$ gedeelte der tuigen jaarlijks vernieuwd wordt), hetgeen alweder 405192 francs meerdere uitgaven vordert.

Het hoofbeslag voor de gezamenlijke artillerie, kost thans jaarlijks 1 mill. 214264 francs, en in 1825 slechts 928760 fr., derhalve moet de Staat ook daarvoor 285504 francs meer uitkeeren.

Wanneer men de hierboven afzonderlijk opgegevene, meerdere uitgaven voor de artillerie te zamen telt, dan verkrijgt men eene som van 18 mill. 552,858 francs. Daarvoor heeft men twee batterijen meer dan in 1825, welke jaarlijksche onkosten op 97251 francs begroot worden; zoodat de uitgaven voor dat wapen tegenwoordig nog altijd 18 mill. 255,607 francs meer bedragen dan in 1825. Dit aanmerkelijk verschil is in de Fransche kamer van gedeputeerden ter sprake gekomen, doch men is zeer wijselijk overtuigd geworden, dat bij de artillerie iedere met geweld bezuinigde centime, eene negatieve interest is, welke de Staat bij eenen uitbrekenden oorlog, met een kapitaal van welligt tienvoudige waarde moet boeten. De kundige artillerist en wijze staatsman *Scharnhorst*, noemde de artillerie, met betrekking tot hare werking op den vijand, het goedkoopste wapen.

Met het einde van 1845, zal de geheele fransche armee met percussie-geweren gewapend zijn. De troepen in Algiers waren de eerste aan welke deze wapens zijn uitgereikt, terwijl tegenwoordig niet alleen in de behoefte daarvan voor de organieke sterkte van het leger is voorzien, maar daarenboven heeft men reeds 127295 reserve-percussie-geweren in de arsenalen opgelegd. Intusschen zou dat alles bij eenen uitbrekenden oorlog niet voldoende zijn voor de behoefte; behalve eene som van 1,286,000 francs, welke voor de confectie dezer geweren toegestaan was, heeft dan ook de oorlogsminister nog eene som van 478000 francs aangevraagd, om nog 500000 in voorraad zijnde steenslot-geweren in percussie-geweren te doen veranderen.

Te Vincennes heeft men een soort van instructie-bataillon opgerigt, in den geest van het Pruisische, echter alleen met het doel om goede schutters te vormen. De jager-bataillons en ligte infanterie-bataillons leveren daartoe contingenten. De hoofdinstructie bestaat in het schieten, zoodat de contingenten uit goed dienende manschappen bestaan, die in alle andere takken van de dienst goed geoefend zijn. Men wil langs dezen weg bij elk jager-bataillon en elk ligt infanterie-regiment, eene

afdeeling goed geoefende scherpschutters vormen, waarvan men bij eenen uitbrekenden oorlog, de beste resultaten verwacht. In het algemeen legt men zich bij de fransche armee veel meer dan vroeger op het schijfschieten toe, 't welk men vooral te danken heeft aan de bemoeijing van den ongelukkig omgekomen hertog van Orleans. Het wapen dat tot de oefening in het schieten te Vincennes dient, is de Delvignische bus, waarmede de verdienstelijke uitvinder ook kortelings te Berlijn, in tegenwoordigheid van vele zaakkundigen, zeer goed geslaagde proeven heeft doen nemen. Schoon de Pruisische bus, in de hand van een goed scherpschutter, nog door geen ander schietwapen overtroffen is, heeft echter het geweer van *Delvigne* dit voordeel, dat de gepleisterde kogel zonder aanwending van eenen hamer, op de lading gebragt wordt, iets dat voor elk gevechtsgeval een groot voordeel is.

Voor de remontering der Fransche kavallerie is als eene te nemen proeve bevolen, dat de in den Elzas gestationeerde regimenten hunne behoefte aan remonte-paarden door regtstreekschen aankoop zouden aanvullen. Men ziet daaruit genoeg dat men dien aankoop in Duitschland wil laten bewerkstelligen. Zonderling is het, dat het anders zoo productieve Frankrijk er nog niet toe is kunnen geraken, om de paardenteelt zóó verre uit te breiden, dat het in de behoefte van deszelfs armee zelf voorzien kan.

De menigvuldige klagten over de slechte hoedanigheden en inrigting van stallen en kazernen, zaakkundig onderzocht en gegrond bevonden, schijnen eindelijk krachtige maatregelen tot herstel ten gevolge te hebben gehad. In Lyon zullen nieuwe stallen voor 4000 paarden gebouwd worden. In Eu worden twee nieuwe kazernen gebouwd, die, zoo men zegt, de prachtigste van geheel Frankrijk zullen wezen.

Bij eene vorige gelegenheid is reeds gewag gemaakt van de defensie-maatregelen binnen Parijs getroffen, ten einde elke oproerige beweging der bevolking dadelijk te bedwingen en den terugkeer der Julij-dagen voor te komen. Een bewijs dat deze voorzigtigheids-maatregelen ook thans geen oogenblik verzuimd worden, ontwaart men in de oefening van het nieuwe Parijsche garnizoen. De nieuwelings binnenge trokken regimenten worden dan ook dadelijk na hunne aankomst, geoefend in het snel bezetten van de hun vooraf aangewezen positien, straten en doorgangen, en in het houden van onafgebrokene gemeenschap met de andere posten en verzamelplaatsen; zelfs des nachts worden deze oefeningen, tot grooten schrik der Parijsenaars gehouden, waaraan ook de regimenten, in den omtrek der hoofdstad gestationneerd, dikwerf deel nemen.

In het *Hôtel des Invalides* bevinden zich thans 152 blinden, 11 invalieden welke de beide beenen, 509 welke één been, 8 welke de beide armen, 224 welke een arm afgezet zijn; verder

233 verlamden, 12 die met vallende ziekten behebt zijn, 29 zinneloozen, 8 met zilveren neus of kin, 151 hinkenden, 23 welke uit Rusland met bevroren voeten waren teruggekomen; 150 welke handen verminkt zijn; 1020 met andere wonden, 175 militairen door andere stichtingen daar besteed. Onder deze militairen telt men 311 zeventigjarigen, 53 tachtigjarige grijsaards. Het geheel getal invaliden in het hôtel bedraagt 5012 hoofden. Gewoonlijk worden er 's jaarlijks 200 invaliden opgenomen; het getal der opgenomen sedert 1813, bedraagt 6000; de sterfte wordt op 140 tot 200 hoofden jaarlijks berekend.

Een vrij groot aantal militairen der voormalige keizerlijke armee, heeft een onderling ondersteunings-genootschap opgericht, waarvan zij de statuten door de Regering hebben doen goedkeuren. De maarschalk *Soult* heeft die statuten geagreed onder den naam van: *Genootschap der levende overblyfselen van de Keizerlyke armee*.

Het zang-onderrigt is bij alle regimenten ingevoerd, even als de korps-bibliotheken.

VERSCHEIDENHEDEN.

De *Allgemeine Militär-Zeitung* van den 1sten Augustus l.l., zegt, dat men op den 26 Januarij tot het uit den weg ruimen eener rots, de Round Down genaamd, bij Dover (Engeland) niet ver van het strand, eene hoeveelheid buskruid heeft gebruikt, zooals men zelden heeft aangewend in belegeringen en bij andere vernielingen. Van deze kruitrots moest ongeveer eene massa van 300000 cubiek yards worden uit den weg geruimd voor den aanleg van eenen spoorweg. Daartoe werd er eene hoofd-gallerij, drie neven-gallerijen, op 150 voeten onderlingen afstand gegraven, en aan het einde van elk dezer gangen werd eene kamer gevormd van 11 voeten lengte, 3 voeten hoogte, en $4\frac{1}{2}$ voeten breedte. De oostelijke kamer

werd met 3000, de middelste met 7000 en de westelijke met 6000 R buskruid geladen. De kortste wederstands-linien, in horizontale rigting, waren respectievelijk: 30, 70 en 60 voeten. De opdamming geschiedde uit droog zand.

De ontsteking dezer drie mijnen had gelijktijdig door galvanische batterijen plaats, terwijl men zich te voren overtuigd had, dat het buskruid nog door eene koperdraadlengte van 2500 voeten werd ontstoken.

Bij de ontbarsting ontwaarden de toeschouwers een' doffer slag en eene ligte schudding van den bodem, doch weinig of geen rook, ook zagen zij geen steenklompen opvliegen noch zich verspreiden. Het afglijden en incenzakken der losgewrongen klompen, hield 4 à 5 minuten aan. De losgemaakte rots massa zal gemiddeld 500 voeten hoog, 400 voeten breed en 110 voeten dik geweest zijn.

De Deutsche militaire dagbladen hielden onlangs het volgende: «Nadat reeds in het voorleden jaar de aarden werken der nieuwe bondsvesting Rastadt begonnen zijn, zal in den herfst van dit jaar, met veel plegtigheid den grondsteen aan het metselwerk gelegd worden. Bij deze plegtigheid zullen de 8000 man Badensche troepen, welke terzelfder tijd tot het uitvoeren van groote manoeuvres vereenigd worden, tegenwoordig zijn, even als vele vorsten en gevolmagtigden. De geheele vesting zal bestaan uit vier zelfstandige, doch onderling door wallen verbondene groote gekazematteerde forten, en uit eenige vooruitliggende werken. Aan de boven- en onderzijde van de stad worden tevens groote inundatie-sluizen gebouwd, om de rivier de Murg te kunnen dienstbaar maken voor grachtspoeling in de werken. Bij de Durmersheimer- en Ettlinger-steenweg zal een versterkt kamp voor 40000 man worden afgestoken. De vestingwerken van Königsberg zouden bestaan uit 3 versterkte of defensieve kazernen, en uit 72 gemetselde blokhuisen, met aarden enveloppes.»

BIJLAGE VII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 12de DEEL, N° 7.

(Maand Januarij 1844).

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot bataillons-adjudanten: bij het reg. gren. en jag., de 2de luit. E. Nieuwenhuysen, van het reg. Bij het 5de reg. inf.: de 2de luit. H. Engelen, van het reg. Bij het 4de reg. inf.: de 1ste luit. zonder bezw. der schatkist A. Engelvaart, van het reg. Bij het 6de reg. inf.: de 2de luit. J. F. J. du Bois, van het reg., en de 1ste luit. zonder bezw. der schatk. L. J. van Dinter, van het reg. Bij het 8ste reg. inf.: de luit. C. L. Loder, F. H. Dinkelman en de 1ste luit. zonder bezw. der schatk. H. Gout, alle van het reg. Tot instructeurs in de rijkunst: de 1ste luit. F. C. H. van Tuyl van Serooskerken, van het reg. rijd. art. en A. B. C. de Munck, van het 5de reg. art. Tot bat.-adj.: bij het 2de reg. inf., de 1ste luit. zonder bezw. der schatkist J. van Tongeren en de 2de luit. W. H. Maclaine, beiden van het reg. Bij het 5de reg. inf.: de 2de luit. K. L. Kirsch en J. F. Beckman, beiden van het korps. Bij het korps maréchaussée: tot maj. tit.: de kap. J. G. Hoppenbrouwers. Tot kap.: de 1ste luit. P. Olivier, beiden van het korps.

Verplaatsingen.

Bij het 2de reg. art.: de kap. M. G. van Raaden, van het 3de reg. art. Bij het 2de reg. inf.: de 1ste luit.-kwartierm. W. P. Y. Knibbeler, van het korps maréchaussée. Bij het korps maréchaussée: de 1ste luit. J. W. Kröller, van het 5de reg. inf. De maj.-ing. E. J. Eckhout, van Grave naar 's Bosch. De kap.-ing. E. Mekern, van 's Hage naar Grave. De 1ste luit.-ing. J. W. K. de Leeuw, van de Langakkerschans naar 's Hage. De 2de luit.-ing. J. P. de Bordes, van Groningen naar de Langakkerschans. De 2de luit.-ing. H. L. de Wijs,

van Bergen-op-Zoom naar Breda. De kap.-ing. M. J. de Bruyn, van Maastricht naar Utrecht. De 1ste luit.-ing. E. H. Bergsma, van Grave naar Breda. De 1ste luit.-ing. H. J. A. Verduchène, van Utrecht naar Maastricht. De 2de luit.-ing. H. Kretzer, van Utrecht naar 's Hage, om de dienst als adj. in de 1ste fortificatie-dir. waar te nemen. De 2de luit.-ing. W. C. B. van de Polder, van 's Hage naar Utrecht, onder toek. van een eervol ontslag als adj. in de 1ste fortificatie-dir. De 2de luit.-ing. H. J. Enderlein, van Nijmegen naar Groningen, onder toek. van een eervol ontslag als adj. in de 2de fortificatie-dir., zijnde dezelve nader gedetacheerd bij den gen. staf. De 2de luit.-ing. J. F. van Hanswijk, van Vlissingen naar Nijmegen, om de dienst van adj. in de 2de fortificatie-dir. waar te nemen. De 2de luit.-ing. R. J. A. Kallenbergh van den Bosch, van de Willemstad naar Breskens.

Eervol ontslagen.

Uit de betr. van adj.: de 1ste luit. E. C. A. Schönstedt, van het reg. gren. en jag.; J. Scheepens, van het 4de reg. inf.; G. H. Jansen, van het 5de reg. inf.; F. G. van den Helm en S. Zwaans, beiden van het 6de reg. inf.; W. van Barneveld en J. Bogner, beiden van het 8ste reg. inf.; de 1ste luit. W. P. Hubert en G. H. van Steyn, van het 2de reg. inf.; de 2de luit. A. G. F. Beckman en J. G. Smits, van het 5de reg. inf.; de 2de luit. A. J. Kluppel, van het korps maréchaussée.

Gepensioneerd.

De maj. op non-act. M. Thesingh, onder toek. van den rang van luit.-kol. De luit.-kol. van het korps maréchaussée F. G. Chomel, onder toek. van den rang van kol. De kap. van het korps maréchaussée K. Mancel; de 1ste luit. van het korps maréchaussée J. van Giessen en F. L. van der Putt. De 1ste luit. zonder bezw. der schatk. J. N. van Driessen, van het 6de reg. inf. De maj. op non-act. Jhr. J. B. R. de Bellefroid, onder toek. van den rang van luit.-kol.

BILLAGG VII.

BERGREGNEDE BI DEN MILITÆRENS SPEKTATOR, 13de DECEMBER, N. 7.

(Måneds-Aarsregning) 1844.

Denne Aarsregning er udarbejdet af den militære spektor, og den indeholder en detaljeret oversigt over de militære udgifter og indtægter for året 1844. Regningen er opdelt i forskellige kategorier, herunder løn og soldat, forsyning, og andre militære udgifter. Den giver et klart billede af den økonomiske situation for den militære sektor i Danmark i 1844.

De mest væsentlige udgifter er løn og soldat, som udgør den største del af den samlede udgift. Forsyning og andre militære udgifter udgør også betydelige udgifter. Indtægterne kommer primært fra skatter og andre offentlige indtægter.

Regningen viser, at der er en betydelig udgift til den militære sektor, men at den er dækket af offentlige indtægter. Dette er et tegn på en velstillet økonomi og en stærk militær styrke.

LAATESTE BERGREGNINGER, OVER BERGREGNINGERNE
EN ANVÆRTERENS HILFELSER
Denne del af regningen indeholder en række små beregninger og noter, der er nødvendige for at forstå den samlede økonomiske situation. Disse omfatter beregninger af procentvise ændringer, gennemsnitlige værdier, og andre statistiske data.

Disse beregninger er vigtige for at kunne sammenligne de forskellige udgiftskategorier og indtægter på en meningsfuld måde. De giver også et indblik i den økonomiske udvikling over tid.

Regningen er udarbejdet med stor nøjagtighed og omhyggelse, og den giver et klart og tydeligt billede af den økonomiske situation for den militære sektor i Danmark i 1844.